

BELGISCHE SENAAAT**SENAT DE BELGIQUE****ZITTING 1974-1975****SESSION DE 1974-1975**

12 NOVEMBER 1974.

12 NOVEMBRE 1974.

Ontwerp van wet met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen.

Projet de loi relatif à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises.

MEMORIE VAN TOELICHTING**EXPOSE DES MOTIFS**

In diverse kringen is men nu al bijna dertig jaar lang bekommerd om een meer preciese, een meer volledige en een meer moderne bepaling van de regels die door de ondernemingen gevolgd moeten worden met betrekking tot de boekhouding. De Regering of parlementsleden hebben verscheidene ontwerpen of voorstellen in die zin bij het Parlement ingediend.

Het hoeft namelijk niet meer te worden bewezen hoezeer het voeren van een boekhouding volgens precieze en eenvormige normen en de publiciteit van geharmonieerde boekhoudingsstaten essentiële voorwaarden zijn geworden voor het goede beleid van de ondernemingen, voor de harmonie in de sociale relaties binnen de bedrijven, voor de bescherming van de rechten der schuldeisers en voor het uitoefenen van bepaalde bevoegdheden en controles door de overheid. In sommige sectoren werden weliswaar gedetailleerde boekhoudingsstelsels ingevoerd, onder meer in verband met de vereisten van de overheidscontrole op de ondernemingen uit deze sectoren. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de financiële sector. De basiswetgeving met betrekking tot de boekhouding moet echter voor al de ondernemingen gemoderniseerd worden.

Die wetgeving bestaat thans uit artikelen 16 en volgende van het Wetboek van Koophandel, waar de algemene boekhoudingsverplichtingen van elke handelaar worden bepaald en waar de bewijslevering door de handelsboeken wordt geregeld. Verder machtigt de bepaling van artikel 2, § 4, vierde lid van de wet betreffende de economische reglemen-

Depuis maintenant près de trente années, on se préoccupe dans divers milieux d'une définition plus précise, plus complète et plus moderne des règles à suivre par les entreprises dans le domaine comptable. Le Parlement a été saisi à plusieurs reprises par le Gouvernement ou par certains de ses membres de divers projets ou propositions en ce sens.

Il ne faut plus démontrer, en effet, combien la tenue de comptabilité selon des normes précises et uniformes et la publicité de situations comptables harmonisées sont devenues des conditions essentielles pour la bonne gestion des entreprises, pour l'harmonie des relations sociales à l'intérieur de celles-ci, pour la protection des droits des créanciers et pour l'exercice, par l'autorité publique, de certains pouvoirs et contrôles. Dans certains secteurs, des dispositifs comptables détaillés ont certes été mis en place, notamment en relation avec les exigences du contrôle public sur les entreprises qui en relèvent. C'est le cas, par exemple, du secteur financier. Mais c'est pour l'ensemble des entreprises qu'il importe de moderniser la législation comptable de base.

Actuellement, celle-ci est constituée par les articles 16 et suivants du Code de Commerce définissant les obligations comptables générales de tout commerçant et réglant la matière de la preuve par les livres comptables. Par ailleurs, la disposition de l'article 2, § 4, alinéa 4, de la loi sur la réglementation économique et les prix permet au Roi de fixer

tering en de prijzen, de Koning om, uitgezonderd voor de kleine en middelgrote ondernemingen, de normen vast te leggen waaraan de boekhouding van de ondernemingen moet beantwoorden.

De aan de gang zijnde uitbouw van de boekhoudingsnormen waarin door deze laatste bepaling is voorzien heeft de ontoereikendheid aangetoond van de bevoegdheidsoverdracht die ze bevat en tevens ook de wenselijkheid om, tegelijkertijd, de bepalingen te herzien van artikelen 16 en volgende van het Wetboek van Koophandel. Daarom stelt de Regering U voor in één wet met betrekking tot de boekhouding van de ondernemingen de basisverplichtingen inzake boekhouding die voor alle handelaars gelden samen te bundelen met meer volledige machtigingsbepalingen dan die welke thans gelden en die de Koning machtigen om aanvullende boekhoudingsnormen te bepalen. In het Wetboek van Koophandel zouden alleen de — eveneens aangepaste — bepalingen overblijven die de bewijsslevering door de handelsboeken regelen (art. 20 tot 24) evenals diverse bepalingen met betrekking tot bepaalde boekhoudingsverplichtingen van de wisselagenten en makelaars en de feiten van bankbreuk die uit boekhoudingsonregelmatigheden voortvloeien.

Zoals hierboven reeds gezegd is artikel 2, § 4, vierde lid, van de wet betreffende de economische reglementering en de prijzen ontoereikend gebleken om als basis te dienen voor het uitwerken van regels met betrekking tot sommige aspecten van de boekhoudingsverplichtingen der ondernemingen.

Luidens deze bepaling « kan de Koning, bij een in Ministerraad overgelegd besluit, uitgezonderd voor de kleine en middelgrote ondernemingen, de normen vastleggen waaraan de boekhouding van de ondernemingen moet beantwoorden ».

Aan de hand van deze bevoegdheidsoverdracht kunnen wel normen worden uitgewerkt die betrekking hebben op het houden van de boeken en van de rekeningen en op de indeling van het boekhoudingsplan, doch de tekst van die bepaling biedt blijkbaar geen houvast voor ramingsregels of voor de vorm van de jaarrekeningen. Het staat bovendien vast dat de tekst het niet mogelijk maakt de vorm te bepalen van de balansen en winst- en verliesrekeningen waarvan de wet de publikatie of het neerleggen voorschrijft en evenmin om regels op te leggen inzake geconsolideerde rekeningen. De Regering wil, overeenkomstig het advies dat op 12 juni 1972 door de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven werd verstrekt, bepalingen kunnen vastleggen die betrekking hebben op deze stof in haar geheel, zonder het risico te lopen de doeltreffendheid van de getroffen maatregelen te zien ontzenuwd worden door een bezwaar van onwettelijkheid als gevolg van de ontoereikendheid der machtigingsbepaling.

Dat de bepaling met betrekking tot de rekeningen aan de wetgeving op de prijzen is gehecht gaat overigens niet zonder bezwaar omdat daaruit volgt dat de draagwijdte van deze normen wordt beperkt tot de tenuitvoerlegging van de prijsbeleid.

Tenslotte zijn de controles die deze wet invoert en de sancties waarin ze voorziet, niet erg adequaat.

des normes comptables applicables aux entreprises, à l'exception des petites et moyennes entreprises.

L'élaboration en cours des normes comptables prévues par cette dernière disposition a montré à la fois l'insuffisance de la délégation de pouvoir qu'elle contient et l'opportunité de revoir, dans le même temps, les dispositions des articles 16 et suivants du Code de Commerce. C'est pourquoi le Gouvernement vous propose de prévoir dans une loi relative à l'ensemble de la comptabilité des entreprises, les obligations comptables de base applicables à tous les commerçants ainsi que des dispositions d'habilitation plus complètes que celles existant actuellement et permettant au Roi de fixer des normes comptables complémentaires. Seules subsisteraient dans le Code de Commerce les dispositions — adaptées elles aussi — réglant la matière de la preuve par les livres de commerce (art. 20 à 24) ainsi que diverses dispositions relatives à certaines obligations comptables des agents de change et courtiers et aux faits de banqueroute découlant d'irrégularités comptables.

Ainsi qu'on l'a dit plus haut, l'article 2, § 4, alinéa 4, de la loi sur la réglementation économique et les prix s'est révélé insuffisant pour servir de fondement à l'établissement de règles relatives à certains aspects des obligations comptables des entreprises.

Aux termes de cette disposition, « le Roi peut fixer, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, les petites et moyennes entreprises étant exceptées, les normes auxquelles doit répondre la comptabilité des entreprises ».

Cette attribution de pouvoirs couvre certes l'élaboration de normes concernant la tenue des livres et des comptes et l'articulation du plan comptable. Mais, le texte de cette disposition ne couvre pas, semble-t-il, les règles d'évaluation et la forme des comptes annuels. Par ailleurs, il est certain qu'il ne permet pas de déterminer la forme des bilans et comptes de profits et pertes dont la loi prescrit la publication ou le dépôt ni d'imposer des règles en matière de comptes consolidés. Le Gouvernement entend, conformément à l'avis formulé le 12 juin 1972 par le Conseil central de l'économie, pouvoir arrêter des dispositions concernant l'ensemble de ces matières, sans encourir le risque de voir l'efficacité des mesures prises éternuée par une objection d'illégalité résultant de l'insuffisance de la disposition d'habilitation.

Par ailleurs, le rattachement de la disposition relative aux comptes à la législation sur les prix n'est pas sans inconvénients car il entraîne une limitation de la portée de ces normes à la mise en œuvre de la politique des prix.

Enfin, les contrôles que cette législation institue et les sanctions qu'elle prévoit ne sont pas des plus adéquats.

Daarom stelt de Regering voor deze reglementering niet meer aan een bepaalde materie te hechten.

De tenuitvoerlegging van de prijzenpolitiek zal daardoor echter geenszins worden gehinderd; de Minister van Economische Zaken beschikt namelijk, krachtens § 4, tweede lid van de basiswetgeving, over de bevoegdheid om zich alle verantwoordingsstukken te doen voorleggen die nodig zijn voor het onderzoek van de ingediende aanvragen tot prijsverhoging (cf. ministeriële besluiten van 22 december 1971 en van 20 april 1972). De tenuitvoerlegging van deze wet en van de besluiten ter uitvoering ervan zal het mogelijk maken de bewijskracht van deze verantwoordingsstukken te vestigen.

Wat de modernisering betreft van de regels die thans zijn vervat in artikelen 16 tot 19 van het Wetboek van Koophandel, heeft de Regering zich in ruime mate laten leiden door de werkzaamheden die in 1964 werden verricht door een interministeriële commissie welke door de rechtstreeks betrokken Ministers was gelast hen voorstellen te doen die rekening hielden met de vooruitgang van de boekhoudingstechniek en met de ontwikkelingen die in het voeren van de boekhoudingen waren vastgesteld.

Het onderhavig ontwerp onderscheidt zich echter van vroegere ontwerpen en voorstellen die erop gericht waren het geheel van de materie met betrekking tot het houden van de boeken en de rekeningen, de inventaris, de ramingen en de balansen en de winst- en verliesrekeningen op gedetailleerde manier door de wet zelf te zien geregeld worden. De ervaring die in België in diverse sectoren werd opgedaan evenals het voorbeeld van verscheidene andere landen hebben namelijk getoond dat het niet aangewezen is in wettelijke vorm gedetailleerde regels te bepalen die moeten kunnen worden aangepast volgens de sectoren, de afmeting van de ondernemingen en hun functie. Het ontwerp voorziet dan ook voor enkele materies in bevoegdheidsoverdrachten aan de Koning om sommige wetsbepalingen aan te vullen of om de toepassing ervan aan te passen naargelang van de bijzonderheden van bepaalde sectoren.

De ervaring heeft bovendien ook geleerd dat het in bepaalde gevallen noodzakelijk is afwijkingen mogelijk te maken van de algemene regels van het type zoals die welke in uitvoering van de wet gesteld zullen worden. Het ontwerp voorziet in een dergelijke mogelijkheid.

De aanpassing aan de sectoriële toestanden, het in overweging nemen van de bijzondere problemen van bepaalde ondernemingen, de evolutie van de boekhoudingsdoctrine, speciaal op grond van wetteksten die zich beperken tot de opnoeming van essentiële en derhalve algemene regels, hebben de Regering ertoe aangezet de oprichting te overwegen van een inzake boekhoudingsnormen gespecialiseerde commissie. Die commissie zal tegelijkertijd kunnen bijdragen tot de uitwerking van de maatregelen voor de uitvoering van de wet, tot de ontwikkeling van de boekhoudingsdoctrine in haar algemene aspecten en in haar meer technische implicaties en ze zal ook het gebruik kunnen belichten dat van de hierboven vermelde afwijkingsbevoegdheid wordt gemaakt.

C'est ce qui conduit le Gouvernement à proposer de ne plus rattacher cette réglementation à une matière particulière.

La mise en œuvre de la politique en matière de prix n'en sera cependant en aucune manière éternuée; le Ministre des Affaires économiques dispose, en effet, en vertu du § 4 de l'alinéa 2 de la législation de base, du pouvoir de se faire produire tous les éléments justificatifs nécessaires à l'examen des déclarations de hausse introduites (cf. arrêtés ministériels du 22 décembre 1971 et du 20 avril 1972). La mise en œuvre de la présente loi et de ses arrêtés d'exécution permettra d'asseoir le caractère probant de ces éléments justificatifs.

Pour ce qui est de la modernisation des règles actuellement contenues dans les articles 16 à 19 du Code de Commerce, le Gouvernement s'est inspiré largement des travaux réalisés en 1964 par une commission interministérielle chargée par les Ministres directement intéressés, de leur faire des propositions tenant compte des progrès de la technique comptable et des développements constatés dans les modes de tenue des comptabilités.

Le présent projet se distingue cependant de projets et propositions antérieurs qui visaient à voir régler de manière détaillée par la loi elle-même, l'ensemble des matières relatives à la tenue des livres et comptes, aux inventaires, aux évaluations et aux bilans et comptes de pertes et profits. L'expérience acquise en Belgique dans divers secteurs et l'exemple de plusieurs pays étrangers montrent, en effet, qu'il n'est pas indiqué de fixer dans la forme légale des règles détaillées qui doivent pouvoir être adaptées selon les secteurs, la dimension des entreprises et leurs fonctions. Aussi, le projet prévoit-il pour certaines matières des délégations de pouvoir au Roi afin de compléter certaines dispositions légales ou d'en adapter l'application en fonction des particularités de certains secteurs.

Par ailleurs, l'expérience montre également que la nécessité existe, dans certains cas, de permettre des dérogations aux règles générales du type de celles qui seront prévues en exécution de la loi. Le projet prévoit une telle possibilité.

L'adaptation aux situations sectorielles, la prise en considération des problèmes particuliers de certaines entreprises et l'évolution de la doctrine comptable, spécialement à partir de textes légaux se limitant à l'énoncé de règles essentielles et donc nécessairement générales, ont conduit le Gouvernement à envisager la création d'une commission spécialisée en matière de normes comptables. Celle-ci pourra contribuer à la fois à l'élaboration des mesures d'exécution de la loi, au développement de la doctrine comptable dans ses aspects généraux et dans ses implications plus techniques et éclairer l'usage du pouvoir de dérogation auquel on a fait allusion plus haut.

Naar de mening van de Regering moet het land namelijk kunnen beschikken over een instelling die niet alleen een raadgevende bevoegdheid zal hebben ten opzichte van de Staat en de ondernemingen zowel als de professionelen uit de boekhoudingscontrole doch die ook, in een zo technische en een zo bestendig evoluerende materie als die van de normen welke gelden voor het voeren van de boekhouding en het houden van de jaarrekeningen, zal dienen bij te dragen, in de vorm van adviezen of aanbevelingen, tot de ontwikkeling van de boekhoudingsdoctrine door het formuleren van wat algemeen de principes van een regelmatige boekhouding (accounting principles) wordt genoemd. Deze principes zullen in voorkomend geval de vorm kunnen aannemen van reglementaire bepalingen, te treffen in toepassing van de wet. Het is natuurlijk evident dat deze commissie al onmiddellijk na haar oprichting een belangrijke rol zal te vervullen hebben bij het tenuitvoerleggen van de bepalingen van de onderhavige wet, en wel in de vorm van adviezen en voorstellen.

Kunnen de besluiten, getroffen in toepassing van onderhavige wet, vanzelfsprekend geen wijziging brengen aan de fiscale wet als zodanig, dan kunnen ze desondanks een onrechtstreekse weerslag hebben op het gebied van de fiscaliteit. Zo heeft bijvoorbeeld de Raad van State, in zijn advies over het ontwerp van wet houdende wijziging van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (Parlementaire documenten Kamer, 521 (1972-1973), nr. 1, blz. 45) opgemerkt dat de voor artikel 34, 1°, van het Wetboek voorgestelde tekst « de grondslag van de belasting zou kunnen verruimen indien het boekhoudkundig plan dat door de wetgever mocht worden opgelegd, de belastingplichtigen in de toekomst zou verplichten, de in de grondstoffen, produkten of koopwaren besloten latente meerwaarden tot uitdrukking te brengen in hun rekeningen ».

De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven van zijn kant drukt zich als volgt uit in zijn advies van 12 juni 1972 over de jaarrekeningen en het boekhoudkundig plan (blz. 6, nr. 2) : « De Raad houdt eraan te onderstrepen dat het invoegbrengen van de beschikkingen vervat in onderhavig advies niet voor gevolg mag hebben een wijziging te brengen van de fiscale lasten of voordelen welke voortvloeien uit de rechten en verplichtingen der ondernemingen in het raam van de huidige fiscale wetgeving; het invoegbrengen van bedoelde beschikkingen zou evenwel een betere toepassing van deze wetgeving mogelijk kunnen maken. »

De Regering maakt deze mening algeheel tot de hare. Ze wil de draagwijdte van de huidige fiscale wetgeving niet onrechtstreeks wijzigen via de bepalingen die getroffen zullen worden. Ze zal toezien op deze fiscale neutraliteit en ze zal in voorkomend geval de daartoe nodige initiatieven nemen op wetgevend, reglementair of administratief vlak.

Commentaar van de artikelen.

Hoofdstuk I van de wet bepaalt de boekhoudingsverplichtingen van de ondernemingen.

Il importe, en effet, de l'avis du Gouvernement, que le pays dispose d'une institution qui, outre la compétence consultative qui lui sera reconnue tant en direction de l'Etat qu'en direction des entreprises et des professionnels du contrôle comptable, sera appelée, dans une matière aussi technique et en développement aussi constant que celle des normes applicables à la tenue des comptabilités et aux comptes annuels, à contribuer, sous la forme d'avis ou de recommandations, au développement de la doctrine comptable par la formulation de ce qu'il est convenu d'appeler les principes d'une comptabilité régulière (accounting principles). Ces principes pourront, s'il échet, faire l'objet de dispositions réglementaires à prendre en application de la loi. Il est bien évident que, dès sa constitution, cette commission aura un rôle important à jouer, sous forme d'avis et de propositions, dans la mise en œuvre des dispositions de la présente loi.

Si les arrêtés pris en application de la présente loi ne pourraient — c'est l'évidence même — modifier la loi fiscale en tant que telle, ils pourraient néanmoins avoir indirectement une incidence dans le domaine de la fiscalité. Ainsi, à titre d'exemple, dans son avis au sujet du projet de loi modifiant le Code des Impôts sur les Revenus (Doc. parl. Chambre, 521, (1972-1973) n° 1, p. 45) le Conseil d'Etat faisait observer que le texte proposé pour l'article 34, 1°, du C.I.R. « pourrait accroître l'assiette de l'impôt si dans l'avenir le plan comptable qui serait imposé par le législateur, obligeait les contribuables à exprimer dans leurs comptes les plus-values latentes contenues dans les matières premières, produits et marchandises ».

Par ailleurs, le Conseil central de l'Economie s'exprimait comme suit dans son avis du 12 juin 1972 sur les comptes annuels et le plan comptable (p. 6, n° 2) : « Le Conseil tient à souligner que la mise en vigueur des propositions contenues dans le présent avis ne peut avoir pour effet de modifier les charges ou avantages fiscaux découlant des droits et obligations des entreprises dans le cadre de la législation fiscale actuelle; cette mise en vigueur devrait cependant pouvoir permettre une meilleure application de cette législation. »

Le Gouvernement fait entièrement sien cet avis. Il n'entend pas modifier indirectement, par l'effet des dispositions à arrêter, la portée de la législation fiscale actuelle. Il veillera à cette neutralité fiscale et prendra, le cas échéant, les initiatives nécessaires sur le plan législatif, réglementaire ou administratif en vue de l'assurer.

Commentaire des articles.

Le chapitre Ier de la loi définit les obligations comptables des entreprises.

Toepassingsveld.

Artikel 1 omschrijft het toepassingsveld van dat hoofdstuk. Onder voorbehoud van wat bepaald is in artikelen 5 en 12 waarover verder meer, zijn de bepalingen daarvan van toepassing op de handelaars, natuurlijke of rechtspersonen, de vennootschappen met handelsvorm evenals de openbare instellingen waarvan de verbintenissen door de wet als handelsverbintenissen worden beschouwd.

Ze beogen dus al de ondernemingen die gehouden zijn een handelsboekhouding te voeren, of deze ondernemingen al dan niet de vennootschapsvorm hebben, of ze van privaats of publiek recht zijn dan wel een gemengde economie hebben, of ze van Belgische dan wel buitenlandse nationaliteit zijn, voor zover, wat deze laatste betreft, ze in België zijn gevestigd of er een succursale dan wel een bedrijfszetel hebben opgericht. Ze zijn daarentegen niet van toepassing op de ondernemingen die niet zijn opgericht in de vorm van handelsvennootschap en die niet-commerciële diensten verlenen, zoals de onderwijsinstellingen of de instellingen voor gezondheidszorg, die trouwens vaak eigen regels hebben inzake boekhouding.

De termen « vennootschap met handelsvorm » beogen niet alleen de burgerlijke vennootschappen die voor de handelsvorm hebben geopteerd (artikel 212 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen) doch ook de ondernemingen van publiek recht of met gemengde economie, opgericht in een van de vormen bepaald in artikel 2 van dezelfde gecoördineerde wetten.

De publieke ondernemingen die niet in handelsvorm zijn opgericht doch waarvan de verbintenissen door de wet als handelsverbintenissen worden beschouwd zijn eveneens onderworpen aan de regels waarin door het ontwerp is voorzien.

De in België gehuisveste natuurlijke personen die handelaar zijn en de rechtspersonen naar Belgisch recht zijn aan de bepalingen van de wet onderworpen voor hun gehele activiteit, ook al wordt een deel daarvan gevoerd door succursalen of bedrijfszetels in het buitenland.

De boekhouding met betrekking tot deze zetels en succursalen zal bij deze laatste gehouden mogen worden, doch periodiek via centralisatie geïntegreerd in de centrale boekhouding van de onderneming. De gegevens met betrekking tot deze zetels dienen natuurlijk te worden opgenomen in de inventarissen en in de jaarrekeningen.

Voor de niet in België gehuisveste natuurlijke personen die handelaar zijn en voor de rechtspersonen naar buitenlands recht zijn de bepalingen van de wet van toepassing voor hun zetels en vestigingen in België en voor de door deze laatste uitgevoerde verrichtingen. Voor de toepassing van de wet worden al deze zetels samen beschouwd als een afzonderlijke onderneming waarvoor derhalve boeken en rekeningen moeten worden gehouden, een inventaris en jaarrekeningen moeten worden opgesteld overeenkomstig het wettelijk stelsel. Deze boeken en boekhoudkundige documenten moeten in België worden gehouden en bewaard.

Champ d'application.

L'article 1er précise le champ d'application de ce chapitre. Sous réserve de ce qui est prévu aux articles 5 et 12 dont il sera question plus loin, les dispositions de celui-ci s'appliquent aux commerçants, personnes physiques ou morales, aux sociétés à forme commerciale ainsi qu'aux organismes publics dont les engagements sont réputés commerciaux par la loi.

Elles couvrent donc l'ensemble des entreprises tenues d'établir une comptabilité commerciale que ces entreprises revêtent ou non la forme sociétaire, qu'elles soient de droit privé, de droit public ou d'économie mixte, qu'elles soient de nationalité belge ou étrangère, pour autant que, en ce qui concerne ces dernières, elles soient établies en Belgique ou y aient fondé une succursale ou un siège quelconque d'opérations. En revanche, elles ne s'appliquent pas aux entreprises qui ne se sont pas constituées sous la forme de société commerciale et qui presteraient des services non commerciaux, tels les établissements d'enseignement ou de santé, dotés souvent d'ailleurs de règles propres en matière comptable.

Les termes « sociétés à forme commerciale » visent non seulement les sociétés civiles ayant opté pour la forme commerciale (article 212 des lois coordonnées sur les sociétés commerciales) mais également les entreprises de droit public ou d'économie mixte constituées sous l'une des formes prévues à l'article 2 des mêmes lois coordonnées.

Les entreprises publiques non constituées sous la forme sociétaire mais dont les engagements sont réputés commerciaux par la loi sont également soumises aux règles prévues par le projet.

Les commerçants, personnes physiques, domiciliés en Belgique et les personnes morales de droit belge sont soumis aux dispositions de la loi pour l'ensemble de leurs activités, même lorsqu'une partie de celles-ci serait assurée par des succursales ou sièges d'exploitation établis à l'étranger.

La comptabilité relative aux opérations de ces sièges et succursales pourra être tenue auprès de ces sièges, mais sera périodiquement intégrée par voie de centralisation dans la comptabilité centrale de l'entreprise. Les données relatives à ces sièges seront évidemment comprises dans les inventaires et dans les comptes annuels.

Pour les commerçants, personnes physiques, non domiciliées en Belgique et pour les personnes morales de droit étranger, les dispositions de la loi s'appliquent en ce qui concerne leurs sièges et établissements en Belgique et aux opérations effectuées par ceux-ci. Pour l'application de la loi l'ensemble de ces sièges est considéré comme une entreprise distincte pour laquelle il y a lieu dès lors de tenir des livres et des comptes, d'établir un inventaire et des comptes annuels, conformément au dispositif légal. Ces livres et documents comptables doivent être tenus et conservés en Belgique.

Zoals de hierboven in herinnering gebrachte bepaling van de wet betreffende de economische reglementering en de prijzen die de kleine en middelgrote ondernemingen uit haar toepassingsveld sluit, voorziet het ontwerp in uitzonderingen voor de ondernemingen waarvoor het voeren van een volledige boekhouding volgens al de in het ontwerp vervatte of door de Koning te treffen regels een al te zware of onverantwoorde last zou betekenen.

Het gaat er op de eerste plaats om de handelaars-natuurlijke personen of firmavennootschappen dan wel eenvoudige commanditaire vennootschappen waarvan het omzetcijfer niet hoger is dan een bij koninklijk besluit te bepalen cijfer, in staat te stellen hun boekhouding te voeren volgens een vereenvoudigd systeem (artikel 5).

De Regering wil aldus op burgerlijk vlak het regime bekrachtigen waarin door het koninklijk besluit nr. 1 van 23 juli 1969 inzake belasting over de toegevoegde waarde voor de kleine handelaars is voorzien. De bedoeling is een vereenvoudigd regime van boekhouding in te voeren dat tegelijkertijd beantwoordt aan de burgerlijke verplichtingen van deze handelaars en aan hun verplichtingen inzake belasting over de toegevoegde waarde. Daaruit volgt dat het toepassingsveld van de twee bepalingen normaal gelijklopend zal zijn.

Artikel 12 bepaalt overigens dat de koninklijke besluiten die getroffen zullen worden inzake boekhoudkundig plan, maatstaven voor de inventarisering, vorm van de jaarrekeningen, balansen en winst- en verliesrekeningen wanneer die moeten worden neergelegd of gepubliceerd, inhoud van de bijlage aan de balansen en winst- en verliesrekeningen en consolidering van de rekeningen, niet van toepassing zullen zijn voor de ondernemingen waarvan het aantal werknemers, het omzetcijfer en het balanstotaal niet hoger zijn dan de in die bepaling vermelde cijfers. Op te merken is dat deze voorwaarden cumulatief zijn.

Twee doelstellingen hebben de Regering ertoe gebracht in artikel 12, tweede lid, te voorzien in de mogelijkheid voor de Koning om de vermelde cijfers te wijzigen. Enerzijds, opdat ze niet met de tijd hun betekenis zouden verliezen ingevolge de munterosie; anderzijds, en meer fundamenteel haar verlangen om een geleidelijk groeiend aantal ondernemingen een boekhouding te zien voeren die beantwoordt aan de voor het goede beleid noodzakelijke vereisten van getrouwheid en duidelijkheid, en jaarrekeningen te zien opstellen volgens de regels die bepaald zullen worden in het belang van zowel eigenaars of vennoten als van derden. Bij het nastreven van die tweede doelstelling zal rekening gehouden kunnen worden met de rechtsvorm van de onderneming en met de economische activiteit die ze uitoefent, overigens onder begunstiging van de mogelijkheid waarin door artikel 11, 2°, is voorzien om de toepasbare regels aan te passen naargelang van de dimensie van de onderworpen ondernemingen.

Artikel 16 sluit bovendien de toepassing van sommige bepalingen van hoofdstuk I uit voor de ondernemingen uit de financiële sector die daar worden opgenoemd. Voor deze ondernemingen is namelijk een bepaling met gelijklopende draagwijdte opgenomen in artikel 53 van het ontwerp van

A l'instar de la disposition prérapplée de la loi sur la réglementation économique et les prix qui exclut de son champ d'application les petites et moyennes entreprises, le projet prévoit des exceptions pour les entreprises pour lesquelles la tenue d'une comptabilité complète selon toutes les règles contenues dans le projet ou qui seront arrêtées par le Roi, constituerait une charge trop lourde ou injustifiée.

Il s'agit, en premier lieu, de permettre aux commerçants, personnes physiques ou sociétés en non collectif ou en commandite simple dont le chiffre d'affaires n'excèdera pas un montant à fixer par arrêté royal de tenir leur comptabilité selon un système simplifié de livres (article 5).

Le Gouvernement entend par là consacrer sur le plan civil le régime prévu en matière de taxe sur la valeur ajoutée pour les petits commerçants par l'arrêté royal n° 1 du 23 juillet 1969. L'objectif est d'instaurer un régime simplifié en matière de comptabilité qui satisfasse simultanément aux obligations civiles de ces commerçants et à leurs obligations en matière de taxe sur la valeur ajoutée. Il s'ensuit que le champ d'application des deux dispositions sera normalement parallèle.

Par ailleurs, l'article 12 prévoit que les arrêtés royaux à prendre en matière de plan comptable, de critère d'évaluation d'inventaire, de forme des comptes annuels, de bilans et comptes de pertes et profits lorsqu'ils doivent être déposés ou publiés, de contenu de l'annexe aux bilans et comptes de pertes et profits et de consolidation des comptes, ne seront pas applicables aux entreprises dont le nombre de travailleurs, le chiffre d'affaires et le total du bilan ne dépassent pas les chiffres prévus à cette disposition. Il importe de noter que ces conditions sont cumulatives.

Deux objectifs ont conduit le Gouvernement à prévoir à l'article 12, alinéa 2, la faculté pour le Roi de modifier les chiffres prévus. D'une part, le souci de ne pas voir à la longue leur signification altérée par l'érosion monétaire; mais d'autre part, et plus fondamentalement, son désir de voir un nombre progressivement accru d'entreprises tenir une comptabilité répondant aux exigences de rigueur et de clarté nécessaires à leur bonne gestion et établir des comptes annuels selon les règles qui seront arrêtées dans l'intérêt tant des propriétaires ou associés que des tiers. Dans la mise en œuvre de ce second objectif, il pourra être tenu compte de la forme juridique que revêt l'entreprise et de l'activité économique qu'elle exerce, sous le bénéfice, par ailleurs, de la faculté prévue à l'article 11, 2°, d'adapter les règles applicables en fonction de la taille des entreprises soumises.

L'article 16 exclut, en outre, l'application de certaines dispositions du chapitre 1er aux entreprises du secteur financier qu'il énumère. C'est qu'une disposition de portée parallèle est insérée en ce qui les concerne, dans l'article 53 du projet de loi relatif au statut des banques, des caisses

wet met betrekking tot het statuut van de banken, de private spaarkassen en bepaalde andere financiële instellingen, dat thans aan het Parlement is voorgelegd. Gelet op de specificiteit van deze sector, onder meer wat de voorstelling van hun rekeningen betreft, en op de machtigingen die reeds eerder aan de Koning werden verleend door de wetgevingen die voor deze sector gelden, leek het beter, zoals trouwens is voorzien in het voorstel van vierde richtlijn van de E.E.G. inzake vennootschappen, voor de ondernemingen uit deze sector een afzonderlijk regime uit te werken; dat zal echter van dezelfde basisprincipes uitgaan.

Artikel 2.

Artikel 2 bekrachtigt twee basisprincipes; enerzijds de verplichting voor elke onderneming om een boekhouding te voeren; anderzijds de eis dat deze boekhouding aangepast is aan de aard en aan de omvang der activiteiten van de onderneming.

Bij het invoeren van dit begrip « aangepastheid » — speciaal gehecht aan het rekeningenplan dat ten uitvoer zal moeten worden gelegd — heeft de Regering het principe willen bekrachtigen dat, boven de eisen die uit het genormaliseerde boekhoudingsplan voortvloeien en boven de aanpassingen die eraan gebracht zouden kunnen worden, onder meer per activiteitsbranche om rekening te houden met de sectoriële bijzonderheden, de boekhouding van een onderneming strikt moet beantwoorden aan de voor haar eigen behoeften inzake beleid, informatie en controle, zowel intern als extern. De wet zelf kan te dien aanzien geen concrete grenzen voorschrijven. Naar het voorbeeld van diverse buitenlandse wetgevingen terzake dient de wet echter deze fundamentele eis van een goede boekhoudkundige organisatie te bekrachtigen. Deze eis houdt in dat de organisatie van de boekhouding en de indeling van de rekeningen zodanig moeten zijn dat ze het mogelijk maken in alle zekerheid te beantwoorden aan de diverse informatiebehoeften van de onderneming zelf, evenals van derden aan wie rekenschap moet worden gegeven of aan wie inlichtingen verstrekt moeten worden.

Artikel 3.

De boekhouding moet volledig zijn en alle tegoeden en verbintenissen registreren, alle verrichtingen van de onderneming, elk element dat de omvang of de samenstelling van haar patrimonium beïnvloedt.

De Regering heeft gemeend niet te kunnen ingaan op het voorstel van de Raad van State tot wijziging van de tekst van het eerste lid van dit artikel. De opsomming in dit voorstel van amendement dreigt namelijk te leiden tot een beperkende interpretatie van de draagwijdte ervan die de Regering er niet wil aan geven.

Is die tekst derhalve in algemene bewoordingen gehouden, dan moet worden onderstreept dat het genormaliseerde boekhoudingsplan een ruime nomenclatuur zal bevatten van de tegoeden, schulden, rechten en verbintenissen; ze zal een gids zijn voor de ondernemingen, voor de boekhoud-

d'épargne privées et de certains autres intermédiaires financiers, actuellement soumis au Parlement. Compte tenu de la spécificité de ce secteur, notamment quant à l'articulation de leurs comptes et des habilitations particulières déjà conférées au Roi par les législations qui les concernent, il a paru préférable, à l'instar d'ailleurs de ce qui est prévu dans la proposition de la 4e directive de la C.E.E. en matière de sociétés, de prévoir pour les entreprises de ce secteur un régime distinct; celui-ci s'inspirera toutefois des mêmes principes de base.

Article 2.

L'article 2 consacre deux principes de base : d'une part l'obligation faite à toute entreprise de tenir une comptabilité, d'autre part, l'exigence que cette comptabilité soit appropriée à la nature et à l'étendue des activités de l'entreprise.

En introduisant l'idée d'appropriation — celle-ci s'attache spécialement au plan des comptes à mettre en œuvre — le Gouvernement a entendu consacrer le principe qu'au delà des exigences résultant du plan comptable normalisé et des adaptations qu'il pourrait recevoir, notamment par branches d'activités pour tenir compte des particularités sectorielles, la comptabilité d'une entreprise doit répondre étroitement aux besoins de gestion, d'information et de contrôle tant interne qu'externe propres à celle-ci. La loi ne peut par elle-même en fixer les contours concrets. Mais il importe, à l'instar de diverses législations étrangères en la matière, de consacrer par la loi cette exigence première d'une bonne organisation comptable. Cette exigence implique que l'organisation de la comptabilité et l'articulation des comptes soient telles qu'elles permettent de répondre en toute sécurité aux divers besoins d'information de l'entreprise elle-même ainsi que des tiers auxquels des comptes doivent être rendus ou auxquels des renseignements doivent être fournis.

Article 3.

La comptabilité doit être complète et enregistrer tous les avoirs et engagements, toutes les opérations de l'entreprise, tout élément qui affecte l'ampleur ou la composition de son patrimoine.

Le Gouvernement n'a pas estimé pouvoir adopter la modification du texte de l'alinéa 1er de cet article proposé par le Conseil d'Etat. L'énumération que cette proposition d'amendement comporte risque en effet de conduire à une interprétation restrictive de sa portée que le Gouvernement n'entend pas lui conférer.

Si cet alinéa est rédigé dès lors en termes généraux, il y a lieu de souligner que le plan comptable normalisé comprendra une nomenclature large des avoirs, dettes, droits et engagements; celle-ci constituera un guide pour les entreprises, pour les professionnels de la comptabilité ainsi que

kundigen en eventueel voor de strafrechter; een nadere verklaring wordt trouwens hierna verstrekt in de commentaar bij artikel 7.

De toepassing van deze regel doet geen moeilijkheden rijzen wanneer de onderneming een rechtspersoon is. Als het daarentegen om een handelaar-natuurlijk persoon gaat, dient de vraag te worden beslecht of zijn privévermogen en de bewegingen die daar worden aan gegeven in de boekhouding moeten worden opgenomen.

Het principe van de onverdeelbaarheid van het vermogen pleit voor de opneming in de boekhouding van al de bestanddelen ervan en van al de bewegingen die het beïnvloeden, commercieel of niet.

Ondanks de gegrondheid van dat argument heeft de Regering, daarin geleid door de bekommernis om slechts verplichtingen op te leggen waarvan het miskennen kan worden nagegaan en daadwerkelijk gesanctioneerd, er de voorkeur aan gegeven de inhoud van de boekhouding te koppelen aan de verrichtingen, tegoeden en verbintenissen van commerciële aard naar de zin van artikelen 2 en 3 van het Wetboek van Koophandel met dien verstande dat, overeenkomstig het laatste lid van genoemd artikel 2, er een vermoeden van commercialiteit is voor elke door een handelaar uitgevoerde verrichting en dat hij in staat moet zijn om, in voorkomend geval, het bewijs te leveren dat de niet in zijn boekhouding opgenomen verrichtingen een oorzaak hebben die vreemd is aan zijn handel. Dit is, wat de handelaars-natuurlijke personen betreft, de draagwijdte van artikel 3, eerste lid, dat bovendien bepaalt dat de boekhouding afzonderlijk de eigen middelen moet vermelden die zij aan hun activiteiten hebben besteed.

Het tweede lid van datzelfde artikel regelt het geval waarin eenzelfde natuurlijke- of rechtspersoon van elkaar onderscheiden economische activiteiten voert. In dit geval is voor elk van deze activiteiten voorzien in een afzonderlijk stel van rekeningen. Te noteren is dat dit onderscheid krachtens de teksten niet moet worden gemaakt voor de jaarrekeningen.

In tegenstelling tot de andere door of krachtens deze wet opgelegde verplichtingen, is bij deze bepaling niet in een strafsancie voorzien (artikel 17). Uit hoofde van de diversiteit der feitelijke toestanden lijkt het namelijk niet mogelijk, gelet op de nagestreefde doeleinden, te verwijzen naar een bestaande nomenclatuur van de economische activiteiten en dus deze verplichting voldoende precies af te bakenen om voor het miskennen ervan een strafsancie te bepalen.

De in tijdelijke vereniging of in deelnemingsvereniging gevoerde activiteiten zullen naar luid van het derde lid van datzelfde artikel 3 geboekt moeten worden in afzonderlijke rekeningen, gehouden door de gerant(en) van de vereniging. Daaruit volgt dat deze verrichtingen, hoewel voor gemeenschappelijke rekening uitgevoerd, niet door de andere vennoten oorspronkelijk in hun boekhouding dienen te worden opgenomen. Deze laatsten zullen de tijdelijke of deelnemingsvereniging in hun boekhouding mogen beschouwen als een afzonderlijke juridische entiteit. In hun inventaris

pour le juge pénal qui serait saisi; une explication est par ailleurs déjà donnée ci-après dans le commentaire de l'article 7.

L'application de cette règle ne soulève pas de difficulté lorsque l'entreprise est une personne morale. En revanche, lorsqu'il s'agit d'un commerçant, personne physique, il importe de trancher la question de savoir si son patrimoine privé et les mouvements qui lui sont imprimés doivent être inclus dans la comptabilité.

Le principe de l'indivisibilité du patrimoine plaiderait pour l'inclusion dans la comptabilité de tous les éléments qui le constituent et de tous les mouvements qui l'affectent, qu'ils soient ou non commerciaux.

Malgré la pertinence de cet argument, le Gouvernement, conduit en cela par le souci de n'imposer que des obligations dont la méconnaissance est vérifiable et peut être effectivement sanctionnée, a estimé préférable de rattacher le contenu de la comptabilité aux opérations, avoirs et engagements de nature commerciale au sens des articles 2 et 3 du Code de Commerce étant entendu que, conformément au dernier alinéa dudit article 2, il y a présomption de commercialité pour toute opération faite par un commerçant et qu'il doit être en mesure d'apporter, le cas échéant, la preuve que les opérations non reprises dans sa comptabilité ont une cause étrangère à son commerce. Telle est la portée, en ce qui concerne les commerçants, personnes physiques, de l'article 3, alinéa 1er qui dispose en plus que la comptabilité doit mentionner de manière distincte les moyens propres affectés par eux à leurs activités.

Le deuxième alinéa du même article règle le cas où une même personne physique ou morale poursuit des activités économiques distinctes. En ce cas, il est prévu pour chacune de ces activités l'introduction d'un système de comptes distincts. Il est à noter que cette distinction ne doit pas, en vertu du texte, être opérée au stade des comptes annuels.

A l'encontre des autres obligations imposées par ou en vertu du présent projet, cette disposition n'est pas assortie d'une sanction pénale (article 17). C'est, qu'en raison de la diversité des situations de fait, il ne paraît pas possible, compte tenu des objectifs poursuivis, de se référer à une nomenclature existante des activités économiques et dès lors de conférer à cette obligation un contour suffisamment précis que pour pouvoir en assortir la méconnaissance d'une sanction pénale.

Les activités poursuivies en association momentanée ou en association en participation devront, aux termes du 3e alinéa du même article 3, faire l'objet de comptes distincts, tenus par le ou les gérants de l'association. Il en découle que ces opérations, bien qu'effectuées pour compte commun, ne devront pas faire l'objet d'inscriptions comptables primaires par les autres associés. Ceux-ci pourront, dans leur comptabilité, considérer l'association momentanée ou en participation comme une entité juridique distincte. Dans l'inventaire et les comptes annuels, ils devront toutefois

en jaarrekeningen zullen ze echter hun deel moeten vermelden in de bruto-tegoeden en -verbintenissen van de vereniging en in de resultaten daarvan.

Artikelen 4 en 5.

De basisprincipes voor het voeren van de boekhouding zijn vervat in artikel 4 terwijl artikel 5 een vereenvoudigd regime openstelt voor de kleine ondernemingen. Het ligt buiten het raam van deze commentaar uitleg te verstrekken bij die regels, die slechts de bekrachtiging zijn van de normen waarvan algemeen wordt aangenomen dat ze bij het voeren van de boekhouding moeten voorzitten. Er wordt echter onderstreept dat de verrichtingen in de boeken moeten worden ingeschreven in de volgorde van de datums, dat wil zeggen in strikt chronologische volgorde, en dat die inschrijvingen zonder uitstel moeten geschieden. Worden de inschrijvingen meestal dag aan dag verricht bij de ondernemingen die een eigen boekhoudingsdienst hebben, dan heeft de Regering willen beantwoorden aan de vereisten van de praktijk, die onmiddellijke inschrijvingen niet altijd mogelijk maken. De tekst zegt echter dat ze binnen een redelijke termijn dienen te geschieden.

Artikel 4, zesde lid, machtigt bovendien de Koning om een genormaliseerd minimaal boekhoudkundig plan vast te leggen en om de inhoud en de werkingswijze te bepalen van de daarin opgenomen rekeningen. Het zal derhalve mogelijk zijn niet alleen een logische schikking van de rekeningen op te leggen doch ook het aannemen van duidelijke en precieze boekhoudkundige concepten, evenals een logische en correcte werking van de diverse rekeningen. De commissie voor boekhoudkundige normen, waarvan de oprichting is voorzien in artikel 14, zal van bij haar samenstelling een belangrijke taak te vervullen hebben in het uitwerken van deze normen.

Artikel 6.

Naar luid van artikel 6 moet elke boeking gestaafd worden door een gedateerd verantwoordingsstuk waarnaar het verwijst. Onder boeking moet hier worden verstaan elke basisinschrijving in een boek en niet de stadia van de overschrijving in de rekeningen en van de centralisering.

Deze bepaling brengt mee dat voor elke boeking een gedateerd verantwoordingsstuk bestaat dat ofwel de eigen autoriteit heeft van een extern stuk, ofwel de interne autoriteit van de persoon of van het maatschappelijk orgaan die bevoegd zijn om de gerelateerde beslissing te treffen of om de gerelateerde daad te stellen.

Deze stukken moeten methodisch worden geklasseerd, dat wil zeggen in de volgorde van de boekingen die ze staven; indien gebruik wordt gemaakt van speciale hulpdagboeken of van de boeken bedoeld in artikel 5 moet het klasement diezelfde specialisatie volgen.

De stukken mogen bewaard worden in origineel of in afschrift. Men wil aldus mogelijk maken, niet alleen dat de boeking wordt gestaafd door een afschrift van het oorspronkelijke document dat zou worden bewaard in een klasement

exprimer leur part dans les avoirs et engagements bruts de l'association et dans ses résultats.

Articles 4 et 5.

Les principes de base de la tenue des comptabilités sont déposés dans l'article 4, tandis qu'un régime simplifié ouvert à l'option des petites entreprises est prévu à l'article 5. Il n'entre pas dans le cadre de ce commentaire des articles d'explicitier ces règles qui ne constituent que la consécration des normes qui, selon l'opinion unanime, doivent présider à la tenue des comptabilités. On soulignera toutefois que les opérations devront être inscrites dans les livres par ordre de date, c'est-à-dire dans un ordre chronologique rigoureux et que ces écritures devront être enregistrées sans retard. Si dans les entreprises disposant d'un service comptable propre, les écritures sont généralement passées au jour le jour, le Gouvernement a entendu répondre aux nécessités de la pratique qui ne permettent pas toujours un enregistrement immédiat. Le texte impose toutefois qu'il se fasse dans un délai raisonnable.

De plus, l'article 4, alinéa 6 habilite le Roi à arrêter un plan comptable minimum normalisé et à définir le contenu et le mode de fonctionnement des comptes qui y sont repris. Il sera possible dès lors non seulement d'imposer un ordonnancement logique des comptes mais aussi l'adoption de concepts comptables clairs et précis et un fonctionnement logique et correct des différents comptes. La commission des normes comptables, dont la création est prévue à l'article 14, aura, dès sa constitution, une tâche importante à remplir dans l'élaboration de ces normes.

Article 6.

Toute écriture doit, aux termes de l'article 6, être appuyée par une pièce justificative datée et porter un indice de référence à celle-ci. Par écriture il faut entendre ici toute inscription de base dans un livre et non les étapes de la transcription dans les comptes et de la centralisation.

Cette disposition implique que pour chaque écriture il existe une pièce justificative datée ayant soit l'autorité propre d'une pièce émanant de l'extérieur, soit l'autorité interne de la personne ou de l'organe social qui a qualité pour prendre la décision ou accomplir l'acte relaté.

Ces pièces doivent être classées méthodiquement, c'est-à-dire dans l'ordre des écritures qu'elles appuient; s'il est fait usage de journaux auxiliaires spécialisés ou de livres visés à l'article 5, le classement suivra cette même spécialisation.

Ces pièces peuvent être conservées en original ou en copie. On vise par là à permettre non seulement que l'écriture soit appuyée par une copie du document original qui serait, lui, conservé dans un classement établi en fonction d'autres cri-

dat door andere criteria wordt beheerst, doch ook en zonder mogelijke betwisting dat de stukken worden bewaard op microfilm of elke andere analogische manier. Er diende namelijk een oplossing te worden voorzien voor de zware moeilijkheden die vele ondernemingen hebben met het bewaren van zeer omvangrijke archieven.

Is het bewaren van de verantwoordingsstukken op microfilm of in afschrift krachtens deze bepaling toegelaten en brengt zulks geen verandering aan de bewijswaarde van de boekhouding als zodanig, onder meer tussen handelaars voor handelsdaden, overeenkomstig artikel 20 van het Wetboek van Koophandel, dan heeft die bepaling niet tot gevolg dat aan het afschrift of aan de reproductie op microfilm van een bepaald document de bewijswaarde wordt toegekend die aan het oorspronkelijke document is gehecht. De Regering wil namelijk niet aldus het stelsel wijzigen van het schriftelijk bewijs zoals dat door het Burgerlijk Wetboek wordt georganiseerd.

De bewaarperiode van de stukken is in principe tien jaar, dus dezelfde tijd als de boeken waarop ze betrekking hebben. Het probleem van de archiefbewaring heeft er evenwel toe geleid de mogelijkheid te openen dat stukken die niet als bewijs tegenover derden hoeven te dienen slechts gedurende drie jaar moeten worden bewaard.

Artikel 7.

De verplichting om een inventaris op te maken die door het huidige artikel 17 van het Wetboek van Koophandel aan elk handelaar wordt opgelegd wordt, in een aangepaste vorm, door artikel 7 bekrachtigd. De tekst wil echter een beter onderscheid maken tussen de eigenlijke inventaris en de jaarrekeningen; hij machtigt de Koning om ramingscriteria voor de inventaris en de vorm van de jaarrekeningen voor te schrijven.

Wat betreft de eigenlijke inventaris, een bij uitstek belangrijke daad waarbij de verantwoordelijkheid wordt betrokken van diegenen die hem opmaken, dient te worden onderstreept dat hij betrekking moet hebben, op kwantitatief zowel als op kwalitatief vlak, op al de bestanddelen van het patrimonium; buiten de tegoeden en de schulden zal de inventaris ook de rechten en verbintenissen van alle aard vermelden. Daarmee worden onder meer bedoeld, de rechten en verbintenissen die voortvloeien uit geplaatste of ontvangen bestellingen, overeenkomsten op termijn, borgtochten, waarborgen of zekerheden, reële of niet, door de onderneming gevormd ten gunste van derden, het in deposito of in waarborg nemen van aan derden toebehorende waarden, enz. De inventaris moet bovendien ook de inkomsten en de lasten behelzen van het op die datum afgesloten boekjaar.

Het tweede lid van artikel 7 voorziet in het in overeenstemming brengen van de rekeningen met de gegevens van de inventaris evenals in het opmaken, door synthese van deze laatste, van jaarrekeningen. Deze verplichting geldt voor elke onderneming en staat los van die welke op bepaalde ondernemingen rust uit hoofde van hun rechtsvorm, namelijk om hun maatschappelijke rekeningen neer te leggen of te publiceren. Wat de handelaars-natuurlijke personen betreft

tères, mais aussi de permettre, sans contestation possible, la conservation des pièces sur support de microfilms ou sur tout autre support analogue. Il importe en effet de porter remède au problème considérable que pose pour beaucoup d'entreprises la conservation d'archives extrêmement volumineuses.

Si, en vertu de cette disposition, la conservation des pièces justificatives en copie ou sur microfilm est autorisée et si elle n'altère pas la valeur probante de la comptabilité comme telle, notamment entre commerçants pour faits de commerce, conformément à l'article 20 du Code de Commerce, cette disposition n'a pas pour effet de conférer à la copie ou à la reproduction microfilmique d'un document déterminé, la valeur probante qui s'attache à l'original. Le Gouvernement n'entend pas, en effet, modifier par là le régime de la preuve littérale tel qu'il est organisé par le Code civil.

Le délai de conservation des pièces est fixé en principe à dix ans, soit la même durée que les livres auxquels elles se rapportent. Le problème de la conservation des archives a conduit toutefois à ouvrir une faculté de ne conserver que pendant trois ans les pièces qui ne sont pas susceptibles d'être appelées à faire preuve à l'égard de tiers.

Article 7.

L'obligation de faire un inventaire imposée à tout commerçant par l'actuel article 17 du Code de Commerce est consacrée, dans une forme adaptée, par l'article 7. Le texte vise toutefois à mieux distinguer entre l'inventaire proprement dit et les comptes annuels; il habilite par ailleurs le Roi à prescrire des critères d'évaluation d'inventaire et la forme des comptes annuels.

Quant à l'inventaire proprement dit, acte important s'il en est et engageant la responsabilité de ceux qui l'établissent, il y a lieu de souligner qu'il doit porter dans l'ordre quantitatif comme dans l'ordre qualitatif sur tous les éléments qui constituent le patrimoine; outre les avoirs et les dettes il relèvera les droits et engagements de toute nature. Sont visés par là, notamment, les droits et engagements résultant de commandes passées ou reçues, de marchés à terme, de cautionnements, de garanties ou de sûretés, réelles ou non, constituées par l'entreprise en faveur de tiers, de la réception en dépôt ou en garantie de valeurs appartenant à des tiers, etc. Il devra englober également les revenus et les charges de l'exercice clôturé à cette date.

Le second alinéa de l'article 7 prévoit la mise en concordance des comptes avec les données de l'inventaire ainsi que l'établissement, par synthèse de ceux-ci, de comptes annuels. Cette obligation s'étend à toute entreprise et est distincte de celle incombant à certaines entreprises, à raison de la forme juridique qu'elles revêtent, de déposer ou de publier leurs comptes sociaux. En ce qui concerne les commerçants, personnes physiques, l'inventaire et les comptes annuels, pour-

zullen uit de inventaris en uit de jaarrekeningen, zoals hierboven al is gezegd, de bestanddelen van hun privévermogen kunnen worden weggelaten die niet aan hun handelsactiviteit zijn besteed.

Deze jaarrekeningen en de inventarisstukken die ze staven worden overgeschreven in een register; de stukken die door hun omvang bezwaarlijk kunnen worden overgeschreven, worden in het register samengevat en er aan gehecht. Deze bijlagen maken integrerend deel uit van het register en moeten zolang worden bewaard als dit laatste.

Wat betreft de bij koninklijk besluit te bepalen maatstaven voor de inventarisering en voor de vorm en de inhoud van de jaarrekeningen zal de Regering zich in ruime mate laten leiden door het voorstel van richtlijn van de E.E.G. terzake, evenals door het advies dat op 12 juni 1972 door de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven werd geformuleerd.

Artikelen 8 en 9.

Deze artikelen handelen over het materiële bijhouden en het bewaren van de boeken.

Ze hernemen in hoofdzaak de regels die thans zijn vervat in de bepalingen van het Wetboek van Koophandel. Ze voorzien echter in de mogelijkheid om hulpboeken te houden in de vorm van boeken, losse vellen of op elk ander geschikt materiaal; men bedoelt daarmee elk middel dat de moderne technieken in het ondernemingsbeleid hebben ingevoerd, onder meer ponskaarten en ponsbanden, magneetbanden en magneetschijven, enz. Deze hulpboeken zullen ook bewaard kunnen worden in de vorm van afschriften op microfilm.

In de vorm van register zullen alleen het dagboek gehouden moeten worden als er slechts één is, het enige centralisatieboek of de drie dagboeken bedoeld in artikel 5, evenals het boek bedoeld in artikel 7.

Verder machtigt de wet de Koning om de formaliteiten van nummering, paraaf en visum ofwel te wijzigen ofwel te vervangen door andere maatregelen die dezelfde waarborgen bieden inzake regelmatigheid, integraliteit en materiële continuïteit van de boeken.

Artikel 10.

Brengt de onderhavige wet geen enkele wijziging aan de regels die gelden voor het neerleggen of het publiceren van de balansen en winst- en verliesrekeningen, die beheerst blijven door de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, dan machtigt ze de Koning om de vorm en de inhoud van de maatschappelijke rekeningen te bepalen. De Regering wenst zich terzake nauw aan te sluiten bij het voorstel van richtlijn van de E.E.G. met betrekking tot de jaarrekeningen, evenals bij het advies dat op 12 juni 1972 door de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven werd verstrekt.

ront, comme il a été dit ci-dessus, ne pas comprendre les éléments relatifs à leur patrimoine privé, non affecté à leur activité commerciale.

Ces comptes annuels et les pièces de l'inventaire qui les appuient sont transcrits dans un registre; les pièces dont le volume rend la transcription difficile sont résumées dans le registre et lui sont annexées. Ces annexes font partie intégrante du registre et doivent être conservées aussi longtemps que celui-ci.

Quant aux critères d'évaluation d'inventaire et à la forme et au contenu des comptes annuels qui seront fixés par arrêté royal, le Gouvernement s'inspirera très largement de la proposition de directive de la C.E.E. en la matière ainsi que de l'avis formulé le 12 juin 1972 par le Conseil central de l'Economie.

Articles 8 et 9.

Ces articles traitent de la tenue matérielle et de la conservation des livres.

Ils reprennent, pour l'essentiel, les règles déposées actuellement dans les dispositions du Code de Commerce. Ils prévoient toutefois la possibilité de tenir les livres auxiliaires soit sous forme de livres, de feuilles mobiles ou sur tout autre support approprié; on vise par là tout support que les techniques modernes ont introduit dans la gestion des entreprises, notamment les cartes et bandes perforées, les bandes et disques magnétiques, etc. Ces livres auxiliaires pourront également être conservés sous la forme de microfilms.

Seuls devront être tenus sous la forme de registre, le livre journal s'il est unique, le livre centralisateur unique ou les trois journaux visés à l'article 5 ainsi que le livre visé à l'article 7.

La loi permet par ailleurs au Roi, soit de modifier les formalités de la cote, du paraphe et du visa, soit de les remplacer par d'autres mesures offrant les mêmes garanties de régularité, d'intégralité et de continuité matérielle des livres.

Article 10.

Si la présente loi ne modifie en rien les règles qui régissent le dépôt ou la publication des bilans et comptes de profits et pertes — celles-ci restent régies par les lois coordonnées sur les sociétés commerciales — elle permet au Roi de déterminer la forme et le contenu des comptes sociaux. Le Gouvernement entend s'inspirer étroitement en cette matière de la proposition de directive de la C.E.E. concernant les comptes annuels ainsi que de l'avis formulé le 12 juin 1972 par le Conseil central de l'Economie.

Artikel 11.

Wanneer de vennootschap haar bedrijvigheid geheel of gedeeltelijk via filialen uitoefent, of wanneer ze participaties bezit in andere vennootschappen, blijkt de reële inhoud van haar patrimonium dikwijls slechts zeer onvolledig uit de boekhoudkundige waarde waarvoor de aandelen in de inventaris voorkomen; ook de rentabiliteit is niet noodzakelijkerwijze te herleiden tot de eventueel geïnde dividenden. In die mate waarin het krediet van de vennootschap verbonden is aan de activiteit van haar filiaal, kan ze er de facto toe gebracht worden de verbintenissen van deze laatste te dekken tot boven het bedrag van haar inleg en van de verstrekte borgtochten of waarborgen. Dit zal voornamelijk het geval zijn indien de moedermaatschappij en haar filialen beheerd worden als een bij de moedermaatschappij gecentraliseerd geheel, zonder reële zelfstandigheid voor de filialen. In dit geval is de economische realiteit die van het geheel, en de structuur van de tegoeden en verbintenissen van de moedermaatschappij kan niet correct geapprecieerd worden uitsluitend op basis van haar eigen balans, zonder rekening te houden met de tegoeden en verbintenissen van haar filialen.

Dit heeft de wetgever in tal van vreemde landen ertoe aangezet het opstellen en het publiceren van geconsolideerde rekeningen verplicht te maken. Diezelfde bekommernis verantwoordt de machtiging die aan de Koning wordt verleend door artikel 11, 1°, van het ontwerp om het opstellen en het publiceren van geconsolideerde rekeningen verplicht te maken en om regels te bepalen in verband met deze rekeningen.

De Belgische wetgeving op de vennootschappen kent de affiliatieverhoudingen tussen vennootschappen niet. Het is niet de bedoeling van de Regering hier de grondregels vast te stellen die de verhoudingen tussen geaffilieerde vennootschappen zouden moeten beheersen, noch, in het geval van gegroepeerde vennootschappen, de bescherming te verzekeren van de belangen van medevennoten en derden.

Het nagestreefde doel is uitsluitend een correcte informatie van vennoten en derden over de toestand van de vennootschap wanneer deze laatste met andere vennootschappen geaffilieerd is en deze toestand enige invloed heeft op haar patrimonium.

Daaruit volgt dat het opstellen en publiceren van geconsolideerde rekeningen als zodanig geen juridische gevolgen kan hebben buiten die welke er in de toekomst uitdrukkelijk door de wet aan gehecht zouden worden. Zo zou, bij ontstentenis van wetsbepalingen, in hoofde van de moedermaatschappij geen juridische aansprakelijkheid voor de verbintenissen van haar filialen gevestigd kunnen worden op het opstellen van geconsolideerde rekeningen. Zulks sluit echter niet uit dat het miskennen van de in deze wet vervatte bepalingen inzake geconsolideerde rekeningen aanleiding kan geven tot strafrechtelijke zowel als burgerrechtelijke aansprakelijkheden, overeenkomstig het gemeen recht inzake delictuele aansprakelijkheid.

De Regering heeft er de voorkeur aan gegeven in de wet zelf niet de criteria te vermelden die de verplichting beheersen om geconsolideerde rekeningen op te stellen. De reden

Article 11.

Lorsque l'entreprise exerce tout ou partie de son activité par l'intermédiaire de filiales ou lorsqu'elle détient des participations dans d'autres sociétés, la consistance réelle de son patrimoine ne ressort souvent que de manière fort imparfaite de la valeur comptable pour laquelle les actions sont portées à l'inventaire; de même, la rentabilité réelle ne se résume pas nécessairement aux dividendes éventuellement encaissés. Par ailleurs, dans la mesure où le crédit de la société est attaché à l'activité de sa filiale, elle peut être amenée, de facto, à couvrir les engagements de celle-ci au delà du montant de sa mise et des cautions et garanties fournies. Ce sera particulièrement le cas si la société-mère et ses filiales sont gérées comme un ensemble centralisé au niveau de la maison-mère, sans autonomie réelle des filiales. En cette occurrence, la réalité économique est celle de l'ensemble et la structure des avoirs et engagements de la maison-mère ne peut être appréciée correctement sur la seule base de son bilan propre sans tenir compte des avoirs et engagements de ses filiales.

C'est ce qui a conduit le législateur, dans nombre de pays étrangers, à imposer l'établissement et la publication de comptes consolidés. C'est cette même préoccupation qui justifie l'habilitation conférée au Roi par l'article 11, 1°, du projet, d'imposer l'établissement et la publication de comptes consolidés et de fixer des règles relatives à ces comptes.

La législation belge sur les sociétés ignore les rapports d'affiliation entre sociétés. L'intention du Gouvernement n'est pas d'établir ici des règles de fond qui devraient présider aux rapports entre sociétés affiliées ni d'assurer dans le cas des sociétés groupées la protection des intérêts des coassociés et des tiers.

Le but visé est uniquement d'assurer une information correcte des associés et des tiers sur la situation de la société, dès lors que celle-ci se situe dans un réseau d'affiliation avec d'autres sociétés et que ces liens exercent une influence significative sur son patrimoine.

Il s'ensuit que l'établissement et la publication de comptes consolidés ne pourront pas, en tant que tels, produire d'effets juridiques, hors ceux qui, dans l'avenir, pourraient y être rattachés de manière explicite par la loi. Ainsi, à défaut de disposition légale on ne pourrait fonder sur l'établissement de comptes consolidés une responsabilité juridique de la maison-mère pour les engagements de ses filiales. Ceci n'exclut pas toutefois que la méconnaissance des dispositions prévues par la présente loi en matière d'états consolidés puisse conduire à des responsabilités sur le plan pénal comme sur le plan civil, conformément au droit commun de la responsabilité délictuelle.

Le Gouvernement a préféré ne pas déposer dans la loi elle-même les critères qui président à l'obligation d'établir des comptes consolidés. La raison en est qu'il entend, en cette

daarvoor is dat ze, ook op dit gebied, deze verplichting op hetzelfde niveau wil leggen als in de andere landen van de Europese Gemeenschap. Welnu, de Commissie van de Gemeenschappen zal eerlang een voorstel van richtlijn uitgeven met betrekking tot de geconsolideerde rekeningen. De Regering wenst daarvan uit te gaan zowel wat de omlijning van het toepassingsveld betreft als wat de regels aangaan die bij het uitwerken van deze geconsolideerde staten moeten voorzitten.

Artikelen 12 tot 14.

Deze artikelen werden in het algemeen gedeelte in de memorie van toelichting gecommenteerd.

Artikel 15.

Luidens deze bepaling kunnen de Minister van Economische Zaken, en voor de kleine en middelgrote ondernemingen, de Minister van Middenstand, in speciale gevallen afwijkingen verlenen van de bepalingen der besluiten getroffen ter uitvoering van de wet. Het aanwenden van die bevoegdheid mag, zoals de Raad van State onderstreept, niet tot gevolg hebben dat de gelijkheid van de Belgen voor de wet wordt verbroken door in de rekeningen een verschillende behandeling mogelijk te maken van identieke of gelijkaardige toestanden. Deze mogelijkheid werd ingevoerd, enerzijds opdat de toepassing van een algemene norm in een bijzondere toestand en uit hoofde van de specifieke kenmerken van het geval niet tot een inadequate weergave in de rekeningen zou leiden en, anderzijds, opdat de bekendmaking van een feit terwille van de omstandigheden geen ernstig nadeel voor de onderneming zou meebrengen. Het ontwerp van hervorming van het vennootschapsrecht, het ontwerp van vierde richtlijn van de E.E.G. inzake jaarrekeningen en het koninklijk besluit met betrekking tot de informatie van de ondernemingsraad bevatten bepalingen die van dezelfde bekommernis uitgaan.

Overigens is het evident dat een afwijking geen terugwerkende kracht kan hebben en dat het verlenen ervan geen vroeger gepleegd misdrijf kan verschonen.

Het is al even evident dat de afwijkingen slechts werden verleend met inachtneming van de vereisten voor een werkelijke coherentie in de boekhoudingsdoctrine. Daarom bepaalt het ontwerp dat de commissie voor boekhoudkundige normen een met redenen omkleed advies zal verstrekken over de vragen om afwijking.

Artikel 16.

§ 1 van dit artikel werd verantwoord in het algemeen gedeelte van de memorie van toelichting.

matière également, situer cette obligation au même niveau que dans les autres pays de la Communauté européenne. Or, une proposition de directive concernant les comptes consolidés sera émise prochainement par la Commission des Communautés. Le Gouvernement désire s'en inspirer tant en ce qui concerne la détermination du champ d'application qu'en ce qui concerne les règles qui doivent présider à l'élaboration de ces états consolidés.

Articles 12 à 14.

Ces articles ont été commentés dans la partie générale de l'exposé des motifs.

Article 15.

Aux termes de cette disposition, le Ministre des Affaires économiques et, en ce qui concerne les petites et moyennes entreprises, le Ministre des Classes moyennes, peuvent dans des cas spéciaux accorder des dérogations aux dispositions des arrêtés pris en exécution de la loi. La mise en œuvre de ce pouvoir ne peut, comme le souligne le Conseil d'Etat, avoir pour effet de rompre l'égalité des belges devant la loi en permettant de traiter de manière différente dans les comptes des situations identiques ou similaires. Cette faculté a été introduite d'une part, pour que l'application d'une norme générale ne conduise pas dans une situation particulière et à raison des caractéristiques spécifiques du cas, à une traduction inadéquate dans les comptes et, d'autre part, pour que la divulgation d'un fait n'emporte, à raison des circonstances, un préjudice grave pour l'entreprise. Le projet de réforme du droit des sociétés, le projet de quatrième directive de la C.E.E. en matière de comptes annuels et l'arrêté royal relatif à l'information du Conseil d'entreprise comportent des dispositions s'inspirant de la même préoccupation.

Par ailleurs, il est bien évident que la dérogation ne pourra avoir d'effet rétroactif et que son octroi ne pourra jamais effacer par le biais d'une rétroactivité une infraction qui aurait été commise.

Il est évident également qu'il importe que les dérogations ne soient accordées que dans la considération des exigences d'une réelle cohérence de la doctrine comptable. C'est pourquoi le projet prévoit que la commission des normes comptables sera appelée à donner un avis motivé sur les demandes de dérogations.

Article 16.

Le § 1er de cet article a été justifié dans la partie générale de l'exposé des motifs.

§ 2 heeft betrekking op de verzekeringsmaatschappijen, de vennootschappen voor hypothecair krediet en kapitalisatie en de wisselagenten.

De aard van hun activiteit, het vertrouwen dat deze instellingen vanwege het publieke spaarwezen moeten genieten evenals de tucht of de controle waaraan zij zijn onderworpen impliceren dat zij zich niet kunnen beperken tot het voeren van een vereenvoudigde boekhouding naar de bepalingen van artikel 5 en dat hen regels kunnen worden opgelegd inzake boekhoudingsplan, inventaris en jaarrekeningen, ook al beantwoorden ze aan de maatstaven bepaald in artikel 12, eerste lid.

Gelet op de specificiteit van hun activiteit is het overigens wenselijk gebleken de besluiten die specifiek op deze instellingen betrekking hebben te onderwerpen aan een procedure van advies, respectievelijk van de Commissie voor private verzekeringen en hypothecaire leningen (opgericht door de wet van 25 juni 1930) of van de Beurscommissies.

Artikel 17.

Artikel 17 voorziet in penale straffen voor het miskennen van de boekhoudingsverplichtingen die uit de onderhavige wet of uit de voor haar uitvoering getroffen besluiten voortvloeien. Ingevolge de opmerkingen van de Raad van State werd het woord « bewust » in het eerste lid ingelast om duidelijk aan te tonen dat er slechts inbreuk is als er algemeen opzet is doch dat ze geen bijzonder opzet of bedrieglijk inzicht impliceert. Is er valsheid met bedrieglijk inzicht of met het voornemen om te benadelen, dan zullen de feiten onder de toepassing vallen van artikelen 196 en 197 van het Strafwetboek of van artikel 207 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen.

Overeenkomstig het gemeen recht geldt die strafrechtelijke sanctie voor de daders, mededaders en medeplichtigen van deze misdrijven. Als mededaders of medeplichtigen zullen onder meer de personen beschouwd kunnen worden die niet door een arbeidsovereenkomst met de onderneming zijn verbonden en op wie deze laatste een beroep zou hebben gedaan voor het voeren van haar boekhouding.

Verder voert alinea 2 een penale aansprakelijkheid in, ingeval van miskenning door de onderneming van de bepalingen van de wet of van de voor haar uitvoering getroffen besluiten, voor de personen die uit hoofde van hun functie van commissaris, of van hun statuut van bedrijfsrevisor of uit hoofde van hun beroep van accountant of van chartered accountant, de rekeningen geloofwaardig zouden hebben verklaard door ze te attesteren of door ze goed te keuren. Hun penale aansprakelijkheid zal op het spel kunnen staan ook al zou de miskenning van de wetsbepaling niet rechtstreeks betrekking hebben op de rekeningen die ze hebben goedgekeurd. De boekhoudingsverplichtingen vormen namelijk een geheel en het miskennen van sommige ervan heeft onvermijdelijk tot gevolg dat de geloofwaardigheid van het

Le § 2 concerne les entreprises d'assurances, de prêts hypothécaires et de capitalisation ainsi que les agents de change.

La nature de leur activité, la confiance dont ces entreprises doivent jouir à l'égard de l'épargne publique ainsi que la discipline ou le contrôle auquel elles sont soumises, impliquent qu'elles ne puissent se contenter de tenir une comptabilité simplifiée selon les dispositions de l'article 5 et que des règles puissent leur être appliquées en matière de plan comptable, d'inventaire et de comptes annuels lors même qu'elles répondraient aux critères prévus à l'article 12, alinéa 1er.

Par ailleurs, compte tenu de la spécificité de leur activité, il a semblé opportun de soumettre les arrêtés qui les concernent spécifiquement à une procédure d'avis respectivement de la Commission des assurances privées et des prêts hypothécaires (créée par la loi du 25 juin 1930) ou des Commissions des bourses.

Article 17.

L'article 17 sanctionne de peines pénales la méconnaissance des obligations en matière de comptabilité résultant de la présente loi ou des arrêtés pris pour son exécution. Suite aux remarques formulées par le Conseil d'Etat, le mot « sciemment » a été introduit au premier alinéa pour marquer clairement que l'infraction n'existe que s'il y a dol général mais qu'elle n'implique pas de dol spécial ni d'intention frauduleuse. S'il y a faux avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, les faits ressortiront de l'application des articles 196 et 197 du Code pénal ou de l'article 207 des lois coordonnées sur les sociétés commerciales.

Conformément au droit commun, cette sanction pénale vise les auteurs, co-auteurs et les complices de ces infractions. Pourront notamment être considérés comme co-auteurs ou comme complices, les personnes non liées par un contrat d'emploi avec l'entreprise, auxquelles celle-ci aurait fait appel pour la tenue de sa comptabilité.

Par ailleurs, l'alinéa 2 introduit une responsabilité pénale, en cas de méconnaissance par l'entreprise des dispositions de la loi ou des arrêtés pris pour son exécution, dans le chef des personnes qui à raison de leur fonction de commissaire, ou de leur statut de réviseur d'entreprises ou à raison de leur profession d'expert comptable ou de chartered accountant auraient conféré foi aux comptes en les attestant ou en les approuvant. Leur responsabilité pénale pourra être engagée, lors même que la méconnaissance des dispositions légales ne porterait pas directement sur les comptes qu'ils ont approuvés. En effet, les obligations comptables forment un tout et la méconnaissance de certaines d'entre elles a pour effet inévitable d'altérer la foi à attacher à l'ensemble. Cette responsabilité pénale n'existera toutefois dans leur chef que

geheel is aangetast. Deze penale aansprakelijkheid zal in hunnen hoofde echter slechts bestaan als ze er kennis van gehad hebben dat de wetsbepalingen niet werden nagekomen of als ze nagelaten hebben vooraleer de rekeningen goed te keuren of te attesteren zich ervan te vergewissen dat ze nagekomen werden en dit volgens de professionele vormen van het toezicht op de rekeningen. Zulks zal worden geapprecieerd ten aanzien van de revisieregels (auditing principles) vastgelegd door de beroepsorganisaties of -orden.

Artikel 18.

Dit artikel past alleen de vorm aan van artikelen 20 tot 24 van Titel III van Boek 1 van het Wetboek van Koophandel met betrekking tot de handelsboeken.

Artikel 19.

Dit artikel voorziet in de aanpassing aan de bepalingen van de onderhavige wet van artikelen 65 en 66 van het Wetboek van Koophandel.

Artikelen 20, 21 en 22.

Deze artikelen voorzien in de aanpassing aan de bepalingen van de onderhavige wet, doch alleen wat de redactie betreft van artikel 441, 2°, van het Wetboek van Koophandel evenals van artikelen 574 en 577 van dit Wetboek die de bestanddelen bepalen van de eenvoudige bankbreuk en van de bedrieglijke bankbreuk.

De Regering spreekt de hoop uit dat de in deze wet vervatte regels de ondernemingen in staat zullen stellen, dank zij een betere kennis van hun toestand, het aantal en de omvang van de faillissementen evenals het aantal veroordelingen wegens bankbreuk te doen verminderen.

Artikel 24.

Krachtens dit artikel worden opgeheven, enerzijds de artikelen 16 tot 19 van het Wetboek van Koophandel en anderzijds de machtigingsbepaling met betrekking tot de normen waaraan de boekhouding van de ondernemingen moeten beantwoorden, ingevoerd in de wet betreffende de economische reglementering en de prijzen. Rekening gehouden met het onderhavige wetsontwerp zijn deze bepalingen namelijk overbodig geworden.

De Regering zou er sterk prijs op stellen als het onderhavige wetsontwerp binnen de kortst mogelijke tijd door de Wetgevende Kamers kon worden aangenomen. Ze wil namelijk de verbintenissen kunnen nakomen die de vorige Rege-

s'ils ont eu connaissance du fait que les dispositions légales n'ont pas été respectées, ou s'ils ont omis, avant d'approuver ou d'attester les comptes, d'accomplir les diligences normales pour s'assurer de leur respect. Ces diligences normales sont celles d'un professionnel du contrôle et de la revision des comptes. Elles s'apprécieront au regard des règles de revision (auditing principles) arrêtées par les organisations ou ordres professionnels.

Article 18.

Cet article adapte, quant à la forme seulement, les articles 20 à 24 du Titre III du Livre 1er du Code de Commerce relatif aux livres de commerce.

Article 19.

Cet article adapte aux dispositions de la présente loi les articles 65 et 66 du Code de Commerce.

Articles 20, 21 et 22.

Ces articles adaptent aux dispositions de la présente loi, mais seulement sur le plan de la rédaction, l'article 441, 2°, du Code de Commerce ainsi que les articles 574 et 577 de ce Code qui définissent les éléments constitutifs de la banque-route simple et de la banqueroute frauduleuse.

Le Gouvernement forme l'espoir que les règles déposées dans la présente loi permettront, par une meilleure connaissance de leur situation par les entreprises, de réduire le nombre de faillites et leur ampleur, et de diminuer le nombre de condamnations pour banqueroute.

Article 24.

En vertu de cet article sont abrogés, d'une part, les articles 16 à 19 du Code de Commerce et, d'autre part, la disposition d'habilitation relative aux normes auxquelles la comptabilité des entreprises doit répondre, introduite dans la loi sur la réglementation économique et les prix. Ces dispositions deviennent sans objets compte tenu du présent projet de loi.

Le Gouvernement attacherait le plus grand prix à ce que le présent projet soit adopté dans les meilleurs délais par les Chambres législatives. Il entend, en effet, pouvoir remplir les engagements que le Gouvernement précédent avait déjà

ring reeds bij de nationale arbeidsconferentie had aangegaan om op korte termijn normen in te dienen in verband met de jaarrekeningen en het boekhoudkundig plan.

De Minister van Economische Zaken,

A. OLEFFE.

De Minister van Financiën,

W. DE CLERCQ.

De Minister van Justitie,

H. VANDERPOORTEN.

De Minister van Middenstand,

L. OLIVIER.

souscrits à la conférence nationale de l'emploi d'introduire à bref délai des normes en matière de comptes annuels et de plan comptable.

Le Ministre des Affaires économiques,

A. OLEFFE.

Le Ministre des Finances,

W. DE CLERCQ.

Le Ministre de la Justice,

H. VANDERPOORTEN.

Le Ministre des Classes moyennes,

L. OLIVIER.

ONTWERP VAN WET**BOUDEWIJN,**

Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, ONZE GROET.

Gelet op het advies van de Raad van State,

Op de voordracht van Onze Minister van Economische Zaken, Onze Minister van Financiën, Onze Minister van Justitie, Onze Minister van Middenstand, en op het advies van Onze in Raad vergaderde Ministers,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze Minister van Economische Zaken, Onze Minister van Financiën, Onze Minister van Justitie en Onze Minister van Middenstand zijn gelast in Onze naam bij de Wetgevende Kamers het wetsontwerp in te dienen waarvan de tekst volgt :

HOOFDSTUK I.**Boekhouding en jaarrekeningen van de ondernemingen.****ARTIKEL 1.**

Aan de bepalingen van dit hoofdstuk zijn onderworpen en in die bepalingen worden « ondernemingen » genoemd : de natuurlijke personen die handelaar zijn, de handelsvennootschappen en vennootschappen met handelsvorm en de openbare instellingen waarvan de verbintenissen door de wet als handelsverbintenissen worden beschouwd.

De natuurlijke personen die hun woonplaats niet in België hebben en de rechtspersonen naar buitenlands recht zijn echter aan de bepalingen van dit hoofdstuk slechts onderworpen voor de succursalen en bedrijfszetels welke zij in België hebben gevestigd. Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt het geheel van hun succursalen en bedrijfszetels in België als een onderneming beschouwd. De boeken, rekeningen en verantwoordingsstukken met betrekking tot die succursalen en zetels worden in België gehouden en bewaard.

ART. 2.

Elke onderneming moet een aan de aard en aan de omvang van haar activiteit aangepaste boekhouding voeren en daarbij de bijzondere bepalingen in acht nemen die daarvoor gelden.

ART. 3.

De boekhouding van rechtspersonen moet al hun verrichtingen, tegoeden en rechten van enigerlei aard bevatten, evenals al hun schulden, verplichtingen en verbintenissen van enigerlei aard. De boekhouding van natuurlijke personen die handelaar zijn, moet dezelfde gegevens bevatten wanneer

PROJET DE LOI**BAUDOUIN,**

Roi des Belges,

A tous, présents et à venir, SALUT.

Vu l'avis du Conseil d'Etat,

Sur la proposition de Notre Ministre des Affaires économiques, de Notre Ministre des Finances, de Notre Ministre de la Justice, de Notre Ministre des Classes Moyennes et de l'avis de Nos Ministres qui en ont délibéré en Conseil,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre des Affaires économiques, Notre Ministre des Finances, Notre Ministre de la Justice et Notre Ministre des Classes Moyennes sont chargés de présenter en Notre nom aux Chambres législatives le projet de loi dont la teneur suit :

CHAPITRE 1er.**De la comptabilité et des comptes annuels des entreprises.****ARTICLE 1er.**

Sont soumis aux dispositions du présent chapitre et y sont dénommés « entreprises » : les personnes physiques ayant qualité de commerçant, les sociétés commerciales ou à forme commerciale et les organismes publics dont les engagements sont réputés commerciaux par la loi.

Toutefois, les personnes physiques qui n'ont pas leur domicile en Belgique et les personnes morales de droit étranger ne sont soumises aux dispositions du présent chapitre qu'en ce qui concerne les succursales et sièges d'opérations qu'elles ont établis en Belgique. Pour l'application du présent chapitre, l'ensemble de leurs succursales et sièges d'opérations dans le pays est considéré comme une entreprise. Les livres, comptes et pièces justificatives relatifs à ces sièges et succursales sont tenus et conservés en Belgique.

ART. 2.

Toute entreprise doit tenir une comptabilité appropriée à la nature et à l'étendue de ses activités en se conformant aux dispositions légales particulières qui les concernent.

ART. 3.

La comptabilité des personnes morales doit couvrir l'ensemble de leurs opérations, de leurs avoirs et droits de toute nature, de leurs dettes, obligations et engagements de toute nature. La comptabilité des commerçants, personnes physiques, doit couvrir ces mêmes éléments lorsque ceux-ci

die op hun handelsactiviteit betrekking hebben; de boekhouding vermeldt afzonderlijk de eigen middelen welke aan die handelsactiviteit zijn besteed.

Indien een onderneming van elkaar onderscheiden economische activiteiten uitoefent, moet voor elk van die activiteiten een afzonderlijk stel rekeningen worden gehouden.

Voor de activiteiten die in tijdelijke handelsvereniging of in verenigingen in deelneming worden uitgeoefend moet in de boekhouding van de zaakvoerder van de vereniging een afzonderlijk stel boeken en rekeningen worden gehouden.

ART. 4.

Elke boekhouding wordt gevoerd aan de hand van een stel boeken en rekeningen overeenkomstig de gebruikelijke regelen van de dubbele boekhouding.

De verrichtingen worden zonder uitstel, getrouw en volledig en in volgorde van de datums, ingeschreven hetzij in één enkel dagboek, hetzij in een stel speciale hulpdagboeken; in het laatste geval worden alle in de speciale dagboeken opgenomen gegevens, met vermelding van de verschillende betrokken rekeningen, gecentraliseerd in één centralisatieboek.

Het centraliseren geschiedt ten minste eens per maand; het geschiedt ten minste eens per kwartaal wanneer de speciale hulpdagboeken door de onderneming overeenkomstig artikel 8 aan de bevoegde overheden zijn voorgelegd om per blad genummerd, geparafeerd en gevisé te worden.

De in de boeken opgetekende gegevens worden stelselmatig in de rekeningen getransponeerd.

De geopende rekeningen worden gepreciseerd in een boekhoudkundig plan dat aan de activiteit van de onderneming aangepast is.

De Koning bepaalt de inhoud en de indeling van een als minimum geldend genormaliseerd boekhoudkundig plan. Hij bepaalt wat de in het genormaliseerde plan opgenomen rekeningen moeten bevatten en hoe zij werken.

ART. 5.

De handelaars die natuurlijke personen, vennootschappen onder gemeenschappelijke naam of vennootschappen bij wijze van eenvoudige geldschieting zijn, en wier omzetcijfer, buiten de belasting over de toegevoegde waarde, voor het jongste boekjaar een bij koninklijk besluit bepaald bedrag niet overschrijdt, hoeven geen boekhouding volgens de voorschriften van artikelen 3 en 4 te voeren op voorwaarde dat zij zonder uitstel, getrouw en volledig, en in volgorde van de datums, ten minste drie speciale dagboeken houden op een zodanige wijze dat in bijzonderheden kunnen worden gevolgd :

1° in het eerste, de dagelijkse transacties en de dagelijkse saldi van de beschikbare middelen in contanten of op

relèvent de leur activité commerciale; elle mentionne de manière distincte les moyens propres affectés à cette activité commerciale.

Si une entreprise poursuit des activités économiques distinctes, un système de comptes distinct sera introduit pour chacune de ces activités.

Les activités poursuivies en association commerciale momentanée ou en participation font l'objet, dans la comptabilité du gérant de l'association, d'un système de comptes distinct.

ART. 4.

Toute comptabilité est tenue selon un système de livres et de comptes et conformément aux règles usuelles de la comptabilité en partie double.

Les opérations sont inscrites sans retard, de manière fidèle et complète, et par ordre de dates, soit dans un livre journal unique, soit dans un système de journaux auxiliaires spécialisés; dans ce dernier cas, toutes les données déposées dans les journaux spécialisés sont introduites, avec indication des différents comptes mis en mouvement, par voie de centralisation dans un livre centralisateur unique.

La centralisation est mensuelle au moins; elle est trimestrielle au moins si les journaux auxiliaires spécialisés sont soumis par l'entreprise à la cote, au paraphe et au visa des autorités habilitées conformément à l'article 8.

Les données enregistrées dans les livres sont méthodiquement transposées dans les comptes.

Les comptes ouverts sont définis dans un plan comptable approprié à l'activité de l'entreprise.

Le Roi détermine la teneur et la présentation d'un plan comptable minimum normalisé. Il définit le contenu et le mode de fonctionnement des comptes repris au plan normalisé.

ART. 5.

Les commerçants, personnes physiques ou sociétés en nom collectif ou en commandite simple dont le chiffre d'affaires du dernier exercice, à l'exclusion de la taxe sur la valeur ajoutée n'excède pas un montant fixé par arrêté royal ont la faculté de ne pas tenir leur comptabilité selon les prescriptions des articles 3 et 4, à condition qu'ils tiennent sans retard, de manière fidèle et complète et par ordre de dates, au moins trois livres journaux spécialisés, réglés de manière à suivre en détail :

1° dans l'un, les mouvements et les soldes journaliers des disponibilités en espèces ou en comptes, avec élargement

rekening, met op de kant aantekening van het voorwerp van de verrichtingen en met speciale vermelding van de geldopnemingen die niet voor de behoeften van hun handel zijn verricht;

2° in het tweede, de aankoop- en invoerverrichtingen en de ontvangen diensten, met op de kant aantekening van het bedrag, de wijze en de datum van de desbetreffende betalingen;

3° in het derde, de verkoop- en uitvoerverrichtingen en de geleverde diensten, met op de kant aantekening van het bedrag, de wijze en de datum van de desbetreffende incasseringen, alsook de opnemingen in natura die niet voor de behoeften van hun handel zijn verricht.

ART. 6.

Elke boeking geschiedt aan de hand van een gedagtekend verantwoordingsstuk, waarnaar het verwijst.

Verkoopverrichtingen en dienstverleningen in het klein waarvoor geen factuur vereist is, mogen worden opgenomen in globale per dag opgemaakte stukken, die als zodanig worden ingeschreven.

De originele verantwoordingsstukken of afschriften ervan moeten gedurende tien jaar bewaard en methodisch geklasseerd worden. Deze termijn wordt op drie jaar teruggebracht voor de stukken die niet als bewijs tegenover derden hoeven te dienen.

ART. 7.

Elke onderneming doet ten minste eenmaal per jaar, met goede trouw en voorzichtigheid, de opnemingen, verificaties, onderzoeken en ramingen die nodig zijn om op de gekozen datum een volledige inventaris op te maken van haar tegoeden, van haar rechten van enigerlei aard, van haar schulden en verbintenissen van enigerlei aard met betrekking tot haar activiteit, alsook van de eigen middelen die daaraan zijn besteed. Deze inventaris volgt dezelfde indeling als het boekhoudkundig plan van de onderneming.

Nadat de rekeningen in overeenstemming zijn gebracht met de gegevens van de inventaris, worden zij samengevat in een beschrijvende staat die de jaarrekeningen vormt.

Die jaarrekeningen en de inventarisstukken tot staving ervan worden overgeschreven in een boek; de stukken die wegens hun omvang bezwaarlijk kunnen worden overgeschreven, worden in het boek samengevat en erbij gevoegd.

De Koning kan maatstaven voor de inventarisraming alsook de vorm en de inhoud van de jaarrekeningen voorschrijven.

ART. 8.

§ 1. Het ene dagboek, het ene centralisatieboek of de drie dagboeken bedoeld in artikel 5, alsook het boek bedoeld in artikel 7, derde lid, worden in de gewone vorm en zonder kosten per blad genummerd geparafeerd en geïseerd, hetzij door een griffier van de rechtbank van koophandel, hetzij door de burgemeester, een schepen of een daartoe gemachtigd gemeenteambtenaar.

de l'objet des opérations et mentions spéciale des prélèvements de fonds autres que pour les besoins de leur commerce;

2° dans le deuxième, les achats et les importations effectuées et les prestations reçues, émargés du montant, du mode et de la date des paiements qui s'y rapportent;

3° dans le troisième, les ventes, les exportations et les prestations fournies, émargées du montant, du mode et de la date des encaissements qui s'y rapportent ainsi que les prélèvements en nature autres que pour les besoins de leur commerce.

ART. 6.

Toute écriture s'appuie sur une pièce justificative datée et porte un indice de référence à celle-ci.

Les ventes et prestations au détail pour lesquelles l'établissement d'une facture n'est pas requis, peuvent faire l'objet de pièces journalières globales et d'inscriptions correspondantes.

Les pièces justificatives doivent être conservées, en original ou en copie, durant dix ans et être classées méthodiquement. Ce délai est réduit à 3 ans pour les pièces qui ne sont pas appelées à faire preuve à l'égard de tiers.

ART. 7.

Toute entreprise procède, une fois l'an au moins, avec bonne foi et prudence, aux opérations de relevé, de vérification, d'examen et d'évaluation nécessaires pour établir à la date choisie un inventaire complet de ses avoirs et droits de toute nature, de ses dettes, obligations et engagements de toute nature relatif à son activité et des moyens propres qui y sont affectés. Cet inventaire est ordonné de la même manière que le plan comptable de l'entreprise.

Les comptes sont, après mise en concordance avec les données de l'inventaire, synthétisés dans un état descriptif constituant les comptes annuels.

Ces comptes annuels et les pièces de l'inventaire qui les appuient sont transcrits dans un livre; les pièces dont le volume rend la transcription difficile sont résumées dans le livre auquel elles sont annexées.

Le Roi peut prescrire des critères d'évaluation d'inventaire ainsi que la forme et le contenu des comptes annuels.

ART. 8.

§ 1er. Le livre journal unique, le livre centralisateur unique ou les trois livres journaux visés à l'article 5 ainsi que le livre visé à l'article 7, alinéa 3, sont cotés, paraphés et visés dans la forme ordinaire et sans frais soit par un greffier du tribunal de commerce soit par le bourgmestre, un échevin ou un fonctionnaire de l'administration communale délégué à cet effet.

De paraaf mag worden vervangen door een stempel van de rechtbank of van het gemeentebestuur.

De per blad genummerde boeken worden van een identificatieteken voorzien en vormen een doorlopende reeks. De processen-verbaal van nummering en visum vermelden het identificatieteken van het vorige boek dat tot dezelfde reeks behoort.

§ 2. De speciale hulpdagboeken bedoeld in artikel 4, tweede lid, worden in boekvorm, losbladig of op enig ander geschikt materiaal gehouden.

§ 3. De Koning kan de in § 1 voorgeschreven formaliteiten inzake nummering, parafering en visum ofwel wijzigen ofwel vervangen door andere maatregelen die de regelmatigheid, de volledigheid en de materiële continuïteit van de boeken waarborgen.

ART. 9.

§ 1. De boeken worden gehouden in de volgorde van de datums, zonder enig wit vak of enige leemte. In geval van verbetering moet de oorspronkelijke inschrijving leesbaar blijven.

§ 2. De ondernemingen moeten hun boeken bewaren gedurende tien jaar, te rekenen van de eerste januari van het jaar dat op het afsluiten ervan volgt. Van de boeken bedoeld in artikel 8, § 1, moet het origineel, van de andere boeken moet het origineel of een afschrift bewaard worden.

ART. 10.

De Koning bepaalt de vorm en de inhoud van de balansen en winst- en verliesrekeningen die krachtens de wet moeten worden neergelegd of bekendgemaakt. Hij bepaalt ook de inhoud van de bijlage die zoals de balans en de winst- en verliesrekening neergelegd en bekendgemaakt moet worden.

ART. 11.

De Koning kan :

1° de ondernemingen verplichten tot het opmaken en bekendmaken van geconsolideerde rekeningen, en regels stellen met betrekking tot die rekeningen;

2° de door hem op grond van artikel 4, zesde lid, van artikel 7, vierde lid, en van de artikelen 10 en 11, 1°, vastgestelde regels naar gelang van de bedrijfstakken of economische sectoren aanpassen volgens hun eigen kenmerken. Hij kan die regels ook aanpassen aan de in artikel 12, eerste lid, bedoelde ondernemingen waarop ze toepasselijk mochten worden gemaakt uit kracht van een besluit, genomen ter uitvoering van artikel 12, tweede lid.

ART. 12.

De besluiten genomen ter uitvoering van artikel 4, zesde lid, van artikel 7, vierde lid, en van de artikelen 10 en 11, 1°, zijn niet van toepassing op de ondernemingen die jaarlijks

Le paragraphe peut être remplacé par un cachet du tribunal ou de l'administration communale.

Les livres cotés sont identifiés et forment une série continue. Les procès-verbaux de cote et visa portent mention de l'identification du livre précédent appartenant à la même série.

§ 2. Les journaux auxiliaires spécialisés visés à l'article 4, alinéa 2 sont tenus sous forme de livres, de feuilles mobiles ou sur tout autre support approprié.

§ 3. Le Roi peut, soit modifier les formalités de la cote, du paragraphe et du visa prescrites par le § 1er, soit les remplacer par d'autres mesures garantissant la régularité, l'intégralité et la continuité matérielle des livres.

ART. 9.

§ 1er. Les livres sont tenus par ordre de dates, sans blancs ni lacunes. En cas de rectification, l'écriture primitive doit rester lisible.

§ 2. Les entreprises sont tenues de conserver leurs livres pendant dix ans à partir du premier janvier de l'année qui suit leur clôture. Les livres mentionnés à l'article 8, § 1er, doivent être conservés en original; les autres livres peuvent l'être en original ou en copie.

ART. 10.

La forme et le contenu des bilans et comptes de profits et pertes dont la loi prescrit le dépôt ou la publication sont fixés par le Roi. Il détermine le contenu de l'annexe au bilan et au compte de profits et pertes qui devra être déposée et publiée comme le bilan.

ART. 11.

Le Roi peut :

1° imposer aux entreprises l'établissement et la publication de comptes consolidés et fixer des règles relatives à ces comptes;

2° adapter les règles qu'il arrête en application de l'article 4, alinéa 6, de l'article 7, alinéa 4, et des articles 10 et 11, 1°, selon les branches d'activités ou secteurs économiques, en fonction de leurs particularités propres. Il peut aussi les adapter aux entreprises visées à l'article 12, alinéa 1er, auxquelles ces règles seraient rendues applicables par l'effet d'un arrêté pris en exécution de l'article 12, alinéa 2.

ART. 12.

Les arrêtés pris en exécution de l'article 4, alinéa 6, de l'article 7, alinéa 4, et des articles 10 et 11, 1° ne sont pas applicables aux entreprises qui, en moyenne annuelle,

gemiddeld niet meer dan 50 werknemers in dienst hebben, voor zover hun omzetcijfer, buiten de belasting over de toegevoegde waarde, voor het jongste boekjaar niet hoger is dan 50 miljoen frank en het totaal van hun balans bij het einde van het boekjaar niet hoger is dan 25 miljoen frank.

De Koning kan, de in het vorige lid vermelde cijfers wijzigen. Die wijziging kan verschillen naar gelang van de inhoud van de in het vorige lid bedoelde besluiten, de rechtsvorm van de onderneming en de aard van haar economische activiteit.

ART. 13.

De koninklijke besluiten ter uitvoering van deze wet worden getroffen na overleg in de Ministerraad.

Zij worden getroffen op advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en, wanneer zij van toepassing zijn op de ondernemingen vermeld in artikelen 5 en 12, eerste lid, van de Hoge Raad voor de Middenstand.

ART. 14.

De Koning stelt een commissie voor boekhoudkundige normen in; deze heeft tot taak :

1° de Regering op haar verzoek of op eigen initiatief te adviseren;

2° de leer van het boekhouden uit te werken en de beginselen van een regelmatige boekhouding te formuleren via adviezen of aanbevelingen;

3° op verzoek van de in dit hoofdstuk bedoelde ondernemingen en van boekhoudkundigen en bedrijfsrevisoren, advies te verstrekken in verband met de toepassing van deze wet of van de ter uitvoering ervan getroffen besluiten.

ART. 15.

De Minister van Economische Zaken kan in speciale gevallen en op het met redenen omkleed advies van de in artikel 14 vermelde commissie, toestaan dat wordt afgeweken van de regels vastgesteld op grond van artikel 4, zesde lid, van artikel 7, vierde lid, en van artikelen 10 en 11. Deze bevoegdheid wordt op dezelfde wijze door de Minister van Middenstand uitgeoefend ten aanzien van de in artikel 12, eerste lid, bedoelde ondernemingen waarop die regels toepasselijk mochten worden gemaakt uit kracht van een koninklijk besluit, getroffen ter uitvoering van artikel 12, tweede lid. De commissie wordt in kennis gesteld van de beslissing van de Minister.

ART. 16.

§ 1. Artikel 5 en artikelen 10 tot 15 van deze wet, evenals de besluiten getroffen ter uitvoering van artikel 4, zesde lid, en van artikel 7, vierde lid, zijn niet van toepassing op kredietinstellingen waarvoor een bijzondere wet geldt,

n'occupent pas plus de 50 employés ou salariés, pour autant que leur chiffre d'affaires, hors taxe sur la valeur ajoutée, pour le dernier exercice, ne dépasse pas 50 millions de francs et que le total de leur bilan au terme de leur dernier exercice ne dépasse pas 25 millions de francs.

Le Roi peut modifier les chiffres mentionnés à l'alinéa précédent. Cette modification peut varier selon l'objet des arrêtés visés à l'alinéa précédent, selon la forme juridique que l'entreprise revêt et selon la nature de l'activité économique qu'elle exerce.

ART. 13.

Les arrêtés royaux pris en exécution de la présente loi sont délibérés en Conseil des Ministres.

Ils sont pris sur avis du Conseil central de l'économie ainsi que lorsqu'ils s'appliquent aux entreprises mentionnées aux articles 5 et 12, alinéa 1er, du Conseil supérieur des classes moyennes.

ART. 14.

Le Roi crée une commission des normes comptables; celle-ci a pour mission :

1° de donner tout avis au Gouvernement, à la demande de celui-ci ou d'initiative;

2° de développer la doctrine comptable et de formuler les principes d'une comptabilité régulière, par la voie d'avis ou de recommandations;

3° de donner, à la demande des entreprises visées par le présent chapitre et des professionnels de la comptabilité et de la revision des entreprises, tous les avis relatifs à l'application de la présente loi ou des arrêtés pris pour son exécution.

ART. 15.

Le Ministre des Affaires économiques peut autoriser, dans des cas spéciaux et moyennant l'avis motivé de la commission prévue à l'article 14, des dérogations aux règles arrêtées en vertu de l'article 4, alinéa 6, de l'article 7, alinéa 4, et des articles 10 et 11. Ce pouvoir est exercé, dans les mêmes formes, par le Ministre des Classes moyennes en ce qui concerne les entreprises visées à l'article 12, alinéa 1er, auxquelles les règles seraient rendues applicables par l'effet d'un arrêté royal pris en exécution de l'article 12, alinéa 2. La Commission est informée de la décision du Ministre.

ART. 16.

§ 1er. L'article 5 et les articles 10 à 15 de la présente loi, ainsi que les arrêtés pris en exécution de l'article 4, alinéa 6 et de l'article 7, alinéa 4 ne sont pas applicables aux institutions de crédit régies par une loi particulière, aux

op door die instellingen erkende kredietverenigingen, op banken, op private spaarkassen, op ondernemingen die onder hoofdstuk 1 van de wet van 10 juni 1964 en op ondernemingen die onder het koninklijk besluit nr. 64 van 10 november 1967 vallen.

§ 2. Artikelen 5 en 12 zijn niet van toepassing :

1° op de verzekeringsmaatschappijen, de vennootschappen voor hypotheckair krediet en kapitalisatie;

2° op de wisselagenten.

In afwijking van artikel 13, tweede lid, worden de besluiten getroffen ter uitvoering van artikel 11, 2°, met betrekking tot de in het vorige lid onder 1° en 2° bedoelde ondernemingen genomen op advies van de Commissie voor private verzekeringen en hypotheckaire leningen en, met betrekking tot de wisselagenten, op advies van de Commissies van de fondsen- en wisselbeurzen.

ART. 17.

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig frank tot tienduizend frank of met een van die straffen alleen worden gestraft de handelaars-natuurlijke personen en de beheerders, zaakvoerders, bestuurders of procuratiehouders van rechtspersonen die bewust de bepalingen van artikelen 2 en 3, eerste en derde lid, van artikelen 4 tot 9 of van de ter uitvoering van artikel 4, zesde lid, van artikel 7, vierde lid en van artikelen 10 en 11 genomen besluiten overtreden.

Met dezelfde straffen worden gestraft zij die als commissaris, commissaris-revisor, revisor of onafhankelijk expert, rekeningen, jaarrekeningen, balansen en winst- en verliesrekeningen of geconsolideerde rekeningen van ondernemingen hebben geattesteerd of goedgekeurd wanneer de in het vorige lid vermelde bepalingen niet werden nagekomen, hetzij ze zich daarvan bewust waren, hetzij ze niet hebben gedaan wat normaal nodig is om er zich van te vergewissen dat ze nagekomen werden.

De bepalingen van Boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, zijn van toepassing op de in dit artikel bepaalde misdrijven.

De rechtspersonen zijn burgerrechtelijk aansprakelijk voor het betalen van geldboeten waartoe hun beheerders, zaakvoerders, bestuurders, procuratiehouders of aangestelden krachtens dit artikel veroordeeld zijn.

HOOFDSTUK II.

Wijziging van het Wetboek van Koophandel.

ART. 18.

De artikelen 20 tot 24 van Titel III van Boek I van het Wetboek van Koophandel worden gewijzigd als volgt :

Artikel 20. — De regelmatig gehouden boekhouding kan door de rechter worden aangenomen als bewijs, tussen handelaars wegens handelsdaden.

association de crédits agréées par ces institutions, aux banques, aux caisses d'épargne privées, aux entreprises régies par le chapitre 1er de la loi du 10 juin 1964 et à celles régies par l'arrêté royal n° 64 du 10 novembre 1967.

§ 2. Les articles 5 et 12 ne sont pas applicables :

1° aux entreprises d'assurances, de prêt hypothécaire et de capitalisation;

2° aux agents de change.

Par dérogation à l'article 13, alinéa 2, les arrêtés pris en exécution de l'article 11, 2°, sont pris, quant aux entreprises visées au 1° de l'alinéa précédent, sur avis de la Commission des assurances privées et des prêts hypothécaires et, quant aux agents de change, sur avis des Commissions des bourses de fonds publics et de change.

ART. 17.

Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante à dix mille francs ou d'une de ces peines seulement les commerçants, personnes physiques et les administrateurs, gérants, directeurs ou fondés de pouvoirs de personnes morales qui sciemment contreviennent aux dispositions des articles 2 et 3, alinéas 1er et 3, des articles 4 à 9 ou des arrêtés pris en exécution de l'article 4, alinéa 6, de l'article 7, alinéa 4 et des articles 10 et 11.

Sont punis des mêmes peines ceux qui, en qualité de commissaire, de commissaire-reviseur, de reviseur ou d'expert indépendant, ont attesté ou approuvé des comptes, des comptes annuels, des bilans et comptes de profits et pertes ou des comptes consolidés d'entreprises, lorsque les dispositions mentionnées à l'alinéa précédent n'ont pas été respectées, soit en sachant qu'elles ne l'avaient pas été, soit en n'ayant pas accompli les diligences normales pour s'assurer qu'elles avaient été respectées.

Le Livre Ier du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, est applicable aux infractions prévues au présent article.

Les personnes morales sont civilement responsables des condamnations à l'amende prononcées en vertu du présent article contre leurs administrateurs, gérants, directeurs, fondés de pouvoirs ou préposés.

CHAPITRE II.

Modification du Code de Commerce.

ART. 18.

Les articles 20 à 24 du Titre III du Livre Ier du Code de Commerce sont modifiés comme suit :

Article 20. — La comptabilité régulièrement tenue peut être admise par le juge pour faire preuve entre commerçants pour faits de commerce.

Artikel 21. — Onverminderd bijzondere wetten kan het overleggen van de gehele boekhouding van een handelaar, gevormd door de boeken, registers en boekhoudkundige documenten, in rechte slechts bevolen worden in zaken van erfopvolging, gemeenschap, verdeling van vennootschap en in geval van faillissement.

Artikel 22. — De rechter kan in de loop van een geschil, ook ambtshalve, de gehele of gedeeltelijke openlegging van de boekhouding van een handelaar bevelen, teneinde daaruit te putten wat de betwisting aangaat.

Artikel 23. — Wanneer de boekhouding waarvan de openlegging wordt aangeboden, verzocht of bevolen, zich op een plaats bevindt welke verwijderd is van de rechtbank waarbij de zaak aanhangig is, kunnen de rechters een rogatoire commissie aan de plaatselijke rechtbank van koophandel doen toekomen, of een vrederechter gelasten daarvan inzage te nemen, proces-verbaal op te stellen van de inhoud, en het te zenden aan de rechtbank waarbij de zaak aanhangig is.

Artikel 24. — Bij weigering van openlegging van de boekhouding door de partij tegenover wie men aanbiedt er geloof aan te hechten, kan de rechter de eed opdragen aan de tegenpartij.

ART. 19.

§ 1. Artikel 65 van Titel V van Boek I van het Wetboek van Koophandel wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Onverminderd de bepalingen van hoofdstuk I van de wet van met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen, tekenen de wisselagenten onmiddellijk in een of meer boeken of zakboekjes de verrichtingen aan die ze afsluiten en de orders die ze ontvangen. »

§ 2. Artikel 66 van Titel V van Boek I van het Wetboek van Koophandel wordt opgeheven.

ART. 20.

In artikel 441, 2° van het Wetboek van Koophandel worden de woorden « De registers die tot nakoming van de artikelen 8 en 9 van het Wetboek van Koophandel zijn gehouden » vervangen door de woorden « De boeken voorgescreven door hoofdstuk I van de wet van met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen ».

ART. 21.

In artikel 574 van het Wetboek van Koophandel wordt de 6° vervangen door de volgende bepaling :

« 6° Indien hij de door hoofdstuk I van de wet van met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen vereiste boeken niet heeft gehouden; als hij ze niet heeft bewaard evenals de boekhoudkundige documenten overeenkomstig de bepalingen van deze wet; indien zijn boeken onvolledig of onregelmatig bijgehouden »

Article 21. — Sans préjudice des lois particulières, la communication de l'ensemble de la comptabilité d'un commerçant, constituée par les livres, registres et documents comptables ne peut être ordonnée en justice que dans les affaires de succession, communauté, partage de société et en cas de faillite.

Article 22. — Dans le cours d'une contestation, la représentation de tout ou partie de la comptabilité d'un commerçant peut être ordonnée par le juge, même d'office, à l'effet d'en extraire ce qui concerne le différend.

Article 23. — Lorsque la comptabilité dont la représentation est offerte, requise ou ordonnée, se trouve dans les lieux éloignés du tribunal saisi de l'affaire, les juges peuvent adresser une commission rogatoire au tribunal de commerce du lieu, ou déléguer un juge de paix pour en prendre connaissance, dresser un procès-verbal du contenu et l'envoyer au tribunal saisi de l'affaire.

Article 24. — Si la partie à la comptabilité de laquelle on offre d'ajouter foi refuse de la représenter, le juge peut déférer le serment à l'autre partie.

ART. 19.

§ 1er. L'article 65 du Titre V du Livre Ier du Code de Commerce est remplacé par la disposition suivante :

« Sans préjudice aux dispositions du chapitre Ier de la loi du relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises, les agents de change et courtiers consignent immédiatement dans un ou plusieurs livres ou carnets les opérations qu'ils concluent et les ordres qu'ils reçoivent. »

§ 2. L'article 66 du Titre V du Livre Ier du Code de Commerce est abrogé.

ART. 20.

Dans l'article 441, 2° du Code de Commerce, les mots « les registres tenus en exécution des articles 8 et 9 du Code de Commerce » sont remplacés par les mots « Les livres exigés par le chapitre 1er de la loi du relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises ».

ART. 21.

Dans l'article 574 du Code de Commerce, le 6° est remplacé par la disposition suivante :

« 6° S'il n'a pas tenu les livres exigés par le chapitre Ier de la loi du relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises; s'il ne les a pas conservés ainsi que les documents comptables conformément aux dispositions de cette loi; si ses livres sont incomplets ou irrégulièrement tenus ou si les comptes annuels transcrits au »

den werden; als de in het bij artikel 7 van deze wet bedoelde boek overgeschreven jaarrekeningen geen correct en getrouw beeld geven van zijn actieve en passieve toestand en van zijn resultaten, ofschoon er geen bedrog is. »

ART. 22.

In artikel 577 van het Wetboek van Koophandel wordt de 1° vervangen door de volgende bepaling :

« 1° Indien hij de in hoofdstuk I van de wet van met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen bedoelde boeken of boekhoudkundige documenten geheel of gedeeltelijk heeft doen verdwijnen of indien hij de inhoud ervan bedrieglijk heeft weggenomen, uitgevaagd of vervalst. »

HOOFDSTUK III.

Diverse bepalingen en intrekingsmaatregelen

ART. 23.

Artikel 279², ingevoerd in het koninklijk besluit nr. 64 van 30 november 1939, houdende het Wetboek der registratie-, hypotheek en griffierechten, door artikel 29 van de wet van 12 juli 1960, wordt aangevuld als volgt :

« 5° De processen-verbaal van nummering en visum van de handelaarsboeken. »

ART. 24.

Opgeheven worden :

1° De artikelen 16 tot 19 van Titel III van Boek I van het Wetboek van Koophandel;

2° Artikel 2, § 4, vierde lid, van de wet betreffende de economische reglementering en de prijzen, gewijzigd door de wet van 30 juli 1971.

ART. 25.

Deze wet wordt van kracht op de eerste januari die volgt op het begin van de tweede maand nadat zij in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt.

De artikelen 7, vierde lid, 10, 11, 2°, 12 tot 18 en 23 worden echter van kracht een maand nadat deze wet in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt.

Gegeven te Djakarta (Indonesië), 28 oktober 1974.

BOUDEWIJN.

Van Koningswege :

De Minister van Economische Zaken,

A. OLEFFE.

De Minister van Financiën,

W. DE CLERCQ.

De Minister van Justitie,

H. VANDERPOORTEN.

De Minister van Middenstand,

L. OLIVIER.

livre visé à l'article 7 de cette loi n'offrent pas une vue correcte et sincère de sa situation active et passive et de ses résultats, sans néanmoins qu'il y ait fraude. »

ART. 22.

Dans l'article 577 du Code de Commerce le 1° est remplacé par la disposition suivante :

« 1° S'il a soustrait en tout ou en partie les livres ou documents comptables visés au chapitre 1er de la loi du relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises, ou s'il en a frauduleusement enlevé, effacé ou altéré le contenu. »

CHAPITRE III.

Dispositions diverses et abrogatoires.

ART. 23.

L'article 279², inséré dans l'arrêté royal n° 64 du 30 novembre 1939 contenant le Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe par l'article 29 de la loi du 12 juillet 1960, est complété comme suit :

« 5° Les procès-verbaux de cote et visa des livres des commerçants. »

ART. 24.

Sont abrogés :

1° Les articles 16 à 19 du Titre III du Livre Ier du Code de Commerce;

2° L'alinéa 4 du paragraphe 4 de l'article 2 de la loi sur la réglementation économique et les prix, modifiée par la loi du 30 juillet 1971.

ART. 25.

La présente loi entre en vigueur le 1er janvier qui suit le début du deuxième mois après sa publication au *Moniteur belge*.

Toutefois, les articles 7, alinéa 4, 10, 11, 2°, 12 à 18 et 23 entrent en vigueur un mois après la publication de la présente loi au *Moniteur belge*.

Donné à Djakarta (Indonésie), le 28 octobre 1974.

BAUDOUIN.

Par le Roi :

Le Ministre des Affaires économiques,

A. OLEFFE.

Le Ministre des Finances,

W. DE CLERCQ.

Le Ministre de la Justice,

H. VANDERPOORTEN.

Le Ministre des Classes moyennes,

L. OLIVIER.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE.

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste vakantiekamer, de 14e augustus 1974 door de Minister van Economische Zaken verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van wet « met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen », heeft de 29^e augustus 1974 het volgende advies gegeven :

Het ontwerp heeft tot doel alle handelaars en handelsvennootschappen te verplichten tot het voeren van een boekhouding, en te bepalen wat die boekhouding moet bevatten.

Het stelt in dat opzicht een aantal algemene regelen en verleent een ruime bevoegdheid aan de Koning.

Het onderscheidt drie categorieën van ondernemingen, waarvoor naar gelang van hun omvang veel of weinig voorschriften inzake boekhouding zullen gelden : grote ondernemingen zullen een volledige dubbele boekhouding te voeren hebben, volgens de vormen die in koninklijke besluiten zullen worden vastgesteld (art. 4); middelgrote ondernemingen zullen de verordeningsbepalingen niet moeten nakomen, maar alleen moeten doen wat de wet voorschrijft (art. 12); kleine ondernemingen ten slotte zullen slechts vier boeken moeten houden (art. 5 en 7), met daarbij de stukken tot verantwoording van de verrichtingen.

Thans is het zo, dat het ontbreken of de ontoereikendheid van de in artikel 16 en volgende van het Wetboek van Koophandel voorgeschreven boekhouding niet strafbaar is zolang de handelaar zijn verplichtingen nakomt. Alleen voor het geval van faillissement zijn straffen gesteld, want dan strekt het vermogen van de handelaar tot gemeenschappelijke waarborg voor zijn schuldeisers, en dient te worden nagegaan of de gefailleerde het niet misbruikt heeft.

De ontwerp-wet stelt straf op iedere overtreding van haar bepalingen, zoals het niet inschrijven van een verrichting in de boekhouding.

Bijzondere opmerkingen.

ARTIKEL 1.

De boeken van filialen of bedrijfszetels van buitenlandse handelaars of vennootschappen moeten in België worden gehouden. Het ontwerp zou ook moeten bepalen welke regeling op Belgische ondernemingen die in het buitenland een filiaal of bedrijfszetel hebben, van toepassing is ten aanzien van deze werkzaamheden.

ART. 3.

Dit artikel bepaalt dat « de boekhouding van de rechtspersonen al hun activiteiten, hun tegoeden en verbintenissen moet omvatten ». Deze volzin zou moeten worden verduidelijkt. Ten eerste zijn niet alle werkzaamheden van een vennootschap noodzakelijk en rechtstreeks in termen van boekhouding weer te geven; vervolgens moeten naast de tegoeden en schulden ook worden vermeld de inpandgevingen die de tot waarborg voor de gewone schuldeisers strekkende activa met even zoveel verminderen; aangezien ten slotte de hier bedoelde verbintenissen geen vaststaande en zekere schulden maar veeleer nog niet gemaakt verlies of winst zijn, zou de tekst wat dat betreft moeten worden aangevuld.

ART. 5.

Handelaars en ambachtslieden wier omzetcijfer beneden een bij koninklijk besluit te bepalen bedrag ligt, zullen een vereenvoudigde boekhouding mogen voeren met drie boeken en het inventarisboek. Wat in die boeken moet staan is te vergelijken met hetgeen is voorgeschreven in artikel 12 van het koninklijk besluit nr. 1 van 23 juli 1969 met betrekking tot de regeling van de voldoening van de belasting over de toegevoegde waarde.

AVIS DU CONSEIL D'ETAT.

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, première chambre des vacations, saisi par le Ministre des Affaires économiques, le 14 août 1974, d'une demande d'avis sur un projet de loi « relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises », a donné le 29 août 1974 l'avis suivant :

Le projet a pour but d'imposer l'obligation de tenir une comptabilité à tous les commerçants et sociétés commerciales et de déterminer ce que doit contenir cette comptabilité.

Il énonce à cet égard quelques règles générales et attribue de larges pouvoirs au Roi.

Il distingue trois catégories d'entreprises dont les obligations comptables seront plus ou moins étendues selon l'importance des entreprises : d'une part, la tenue d'une comptabilité complète en partie double selon des formes précisées dans des arrêtés royaux ultérieurs sera imposée aux grandes entreprises (art. 4), d'autre part, les entreprises moyennes ne seront pas tenues d'observer les dispositions réglementaires, mais seulement ce qui sera prévu dans la loi (art. 12) et, enfin, les petites entreprises ne devront tenir que quatre livres (art. 5 et 7) en plus des pièces justificatives des opérations.

Actuellement, l'absence ou l'insuffisance de la comptabilité prescrite par les articles 16 et suivants du Code de Commerce n'est pas punissable aussi longtemps que le commerçant fait face à ses obligations. Des peines ne sont comminées qu'en cas de faillite car, à ce moment, le patrimoine du commerçant devient le gage commun de ses créanciers et il convient de vérifier si le failli n'en a pas abusé.

Le projet érige en délit toute contravention à ses dispositions, telle que le défaut d'inscription d'une opération dans la comptabilité.

Observations particulières.

ARTICLE 1er.

La comptabilité des succursales ou sièges d'exploitation des commerçants ou sociétés étrangers doit être tenue en Belgique. A l'opposé, il conviendrait que le projet précise le régime applicable aux entreprises belges ayant à l'étranger une succursale ou un siège d'exploitation, en ce qui concerne l'activité de ceux-ci.

ART. 3.

Cet article prévoit que « la comptabilité des personnes morales doit couvrir l'ensemble de leurs activités, de leurs avoirs et engagements ». Cette phrase gagnerait à être explicitée. D'une part toutes les activités d'une société ne se traduisent pas nécessairement et directement en termes de comptabilité, d'autre part à côté des avoirs et des dettes, il convient de mentionner les gages constitués qui réduisent d'autant l'actif garantissant les créanciers ordinaires; enfin comme les engagements auxquels il est fait référence ne sont pas des dettes liquides et certaines, mais plutôt des pertes ou profits non encore réalisés, le texte devrait être complété sur ce point.

ART. 5.

Les commerçants et artisans dont le chiffre d'affaires est inférieur à un montant déterminé par arrêté royal auront la faculté de tenir une comptabilité simplifiée en trois livres, outre le livre des inventaires. Le contenu de ces livres s'apparente à celui qui est prévu à l'article 12 de l'arrêté royal n° 1 du 23 juillet 1969 relatif aux mesures tendant à assurer le paiement de la taxe sur la valeur ajoutée.

Met enige aanpassing van artikel 5 van het ontwerp en van artikel 12 van het koninklijk besluit van 23 juli 1969, zou men kunnen komen tot versmelting, ten eerste van het thesaurieboek met het dagboek van de ontvangsten, ten tweede van het aankoopboek met het boek voor inkomende facturen, ten derde van het verkoopboek met het boek voor uitgaande facturen.

Invoer en uitvoer van goederen, waarvoor geen eigendomsoverdracht vereist is wanneer ze geschieden tussen een vennootschap en haar filiaal, zouden in het inkoopboek en in het verkoopboek moeten worden vermeld zoals voorgeschreven is inzake B.T.W.

Zonder die vereenvoudiging zou de alleenstaande handelaar of ambachtsman niet alleen de voor iedere verrichting voorgeschreven verantwoordingsstukken moeten opmaken, maar zou hij bovendien zeven verschillende registers moeten bijhouden.

Het ontwerp bevat geen enkele bijzondere voorziening ten behoeve van de kleine detaillist die aan de egalisatiebelasting onderworpen is. De memorie van toelichting bij het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde zegt in dat verband : « Het betrekken van de gehele kleinhandel in de normale regeling van de belasting over de toegevoegde waarde kan zonder overgang bezwaarlijk tot stand worden gebracht » ... « Het merendeel (van de kleinhandelaars) voert ... geen of enkel een rudimentaire boekhouding. Het gaat dan ook niet op hen van meet af aan verplichtingen op te leggen, ook die niet welke een vereenvoudigde toepassing van de nieuwe belasting met zich brengt » (Gedr. St., Kamer van Volksvertegenwoordigers, Buitengewone Zitting 1968, nr. 88/1, blz. 51).

Verwacht mag worden dat de redenen die het bestaan van de regeling van de egalisatiebelasting wettigden, ten gevolge van de ontwerp-wet zullen wegvallen.

ART. 7.

Volgens dit artikel moet de inventaris de staat en de raming bevatten van de tegoeden, rechten, schulden, « verplichtingen en verbintenissen van alle aard » met betrekking tot de activiteit van de handelaar, als ook de middelen die hij daarvoor heeft besteed.

De term « verbintenissen » mag slechts worden gebruikt in de betekenis die hij heeft in artikel 3, dit wil zeggen, naar uit de ontvangen inlichtingen blijkt, in de betekenis van verrichtingen die, ofschoon zij nog geen goederen- of geldverkeer hebben veroorzaakt, voor de onderneming rechtsverbintenissen doen ontstaan en haar vermogen op gevoelige wijze kunnen bezwaren. De boeking van de verbintenissen zou onder meer slaan op ontvangen en geplaatste bestellingen, op verleende of verkregen opties, op verbintenissen om niet met hypotheek te bezwaren, op in bewaring of in pand gegeven of gekregen waarden.

Behalve voor het laatstgenoemde geval — in bewaring of in pand gegeven of gekregen waarden — kan men zich afvragen of de eventuele waardevermeerderingen of -verminderingen van de bestellingen en opties niet beter op hun plaats zouden zijn in de jaarrekeningen en in de balans dan in de inventaris, waar er minder bekendheid aan gegeven zal worden.

In de Franse tekst zou van de woorden « moyens » en « ressources », die in het ontwerp hetzelfde begrip oproepen, slechts één behouden mogen worden. De voorkeur lijkt te moeten gaan naar « moyens », want « ressources » wijst in financiële aangelegenheden meer op een geregelde herhaling in een aanbreng van goederen, hetgeen hier niet het geval is.

ART. 15.

Volgens de gemachtigde van de Minister verleent dit artikel aan de Minister van Economische Zaken de bevoegdheid om ten behoeve van individueel aangewezen ondernemingen toe te staan dat wordt afgeweken van de verordeningen die op grond van de door de wet aan de Koning verleende bevoegdheden zijn vastgesteld.

De daartoe strekkende beslissingen mogen onder geen beding terugwerken, zoniet dan zou door dit procédé amnestie worden verleend voor reeds gepleegde misdrijven.

Moyennant un certain aménagement de l'article 5 du projet et de l'article 12 de l'arrêté royal du 23 juillet 1969, il serait possible de fusionner premièrement le livre de trésorerie et le journal des recettes, deuxièmement le livre des achats et le facturier d'entrée, troisièmement le livre des ventes et le facturier de sortie.

Les importations et les exportations de marchandises, qui ne requièrent pas de transfert de propriété lorsqu'elles ont lieu entre une société et sa succursale, devraient figurer dans les livres d'entrée et de sortie comme il est prévu en matière de T.V.A.

Sans cette simplification, le commerçant ou l'artisan travaillant seul devrait tenir sept registres différents en plus de l'établissement des pièces justificatives propres à chaque opération.

Le projet ne prévoit aucune disposition particulière en faveur du petit détaillant soumis à la taxe d'égalisation. Selon l'exposé des motifs du Code sur la valeur ajoutée : « l'assujettissement de tous les détaillants au régime normal de la taxe à la valeur ajoutée peut malaisément être réalisé sans transition » ... « la plupart d'entre eux n'ont pas de comptabilité ou n'ont qu'une comptabilité rudimentaire. Il convient, dès lors, de ne pas leur imposer d'emblée les obligations que comportera une application même simplifiée de la taxe nouvelle » Doc. Chambre des Représentants, Session extraordinaire 1968, n° 88/1, p. 51).

On peut penser que le projet aura pour effet de faire disparaître les raisons qui justifiaient l'existence du régime de la taxe d'égalisation.

ART. 7.

Selon cet article, l'inventaire doit comprendre le relevé et l'évaluation des avoirs, droits, dettes, obligations et engagements de toute nature relatifs à l'activité du commerçant ainsi que les moyens et ressources qu'il y a affectés.

Le terme « engagements » ne peut être utilisé que dans le même sens qu'il a à l'article 3, c'est-à-dire, selon les renseignements fournis, des opérations, qui, bien que n'ayant pas encore donné naissance à des mouvements de biens et de fonds, créent des obligations juridiques dans le chef de l'entreprise et peuvent affecter très sensiblement son patrimoine. La comptabilisation des engagements s'appliquerait notamment aux commandes reçues et passées, aux options données ou reçues, aux engagements de ne pas hypothéquer, aux valeurs données ou reçues en dépôt ou en nantissement.

Sauf le dernier cas des valeurs données ou reçues en dépôt ou en nantissement, on peut se demander si les plus values et les moins-values dont seraient affectées, les commandes et les options ne trouvent pas mieux leur place dans les comptes annuels et le bilan plutôt qu'à l'inventaire, où ils seront soumis à une moindre publicité.

Par ailleurs, des termes « moyens » et « ressources » qui évoquent la même idée dans le projet, un seul devrait être retenu. La préférence paraît devoir être donnée au terme « moyen » car le mot « ressources », utilisé en matière financière, fait penser à une certaine répétition et périodicité dans un apport de biens, ce qui n'est pas le cas en l'occurrence.

ART. 15.

D'après le délégué du Ministre cet article confère au Ministre des Affaires économiques le pouvoir d'autoriser des dérogations aux règlements pris en vertu des pouvoirs attribués au Roi par la loi, en faveur d'entreprises individuellement déterminées.

Ces décisions ne pourront avoir aucun effet rétroactif sinon, les infractions qui auraient déjà été commises seraient amnistiées par ce procédé.

De beslissing moet worden genomen op gemotiveerd advies van de commissie voor boekhoudkundige normen; is ze in overeenstemming met het advies, dan zal ze worden geacht rekening te zullen houden met de motieven van de commissie; is ze strijdig met het advies, dan zal ze naar de vorm gemotiveerd moeten worden opdat van haar wettigheid blijkt.

Het grondwettelijk beginsel dat de Belgen gelijk zijn voor de wet zou kunnen worden geschonden als de toegestane afwijking de betrokken onderneming een stellig voordeel mocht opleveren op het gebied van de handelconcurrentie, al was het maar via een gevoelige vermindering van de algemene onkosten.

Op de beslissingen zal praktisch geen rechterlijke controle uit te oefenen zijn, want ze komen niet in de openbaarheid en kunnen dus niet worden aangevallen door hen die zich benadeeld mochten achten als zij er kennis van hadden.

✱

Krachtens de tweede volzin van artikel 15 kan ook de Minister van Middenstand afwijking van de verordeningsbepalingen toestaan ten behoeve van de ondernemingen bedoeld in artikel 12, eerste lid, van de ontwerp-wet. Die alinea stelt dat de uitvoeringsbesluiten niet van toepassing zijn op de ondernemingen welke zij bepaalt. Een afwijking is dus in dat geval niet mogelijk, tenzij hier gedacht is aan het geval van de ondernemingen die bij de inwerkingtreding van de wet niet aan die uitvoeringsbesluiten onderworpen zullen zijn maar ze naderhand zullen moeten naleven krachtens een koninklijk besluit, vastgesteld ter uitvoering van artikel 12, tweede lid. In de hierna voorgestelde tekst is daarmede rekening gehouden.

ART. 17.

Dit artikel straft met gevangenisstraf en met geldboete iedere overtreding van de artikelen 1 tot 11 van de ontwerp-wet of van de ter uitvoering ervan vastgestelde besluiten. Ieder op zichzelf staand feit, zoals het niet inschrijven van een verrichting, zal dus strafbaar zijn.

Artikel 574 van het Wetboek van koophandel, dat zegt waarin bankbreuk bestaat, houdt rekening met de globale toestand van de gefailleerde en met enige volharding in het niet-nakomen van de wettelijke voorschriften. Het slaat op de handelaar die de voorgeschreven boeken niet of onvolledig of onregelmatig heeft gehouden, « alhoewel er geen bedrog is ».

Bedrog is dus niet vereist in het geval van eenvoudige bankbreuk; het is voldoende dat de betrokkene schuldig wordt bevonden aan een reeks verzuimen.

Artikel 17, eerste lid, van het ontwerp werkt niet met de termen van artikel 574 van het Wetboek van koophandel : « alhoewel er geen bedrog is ». De memorie van toelichting verwijst naar de « straffen waarin is voorzien door artikel 204 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen ». De teksten onder 1°, 2° en 3° van dat artikel noemen echter uitdrukkelijk het « bedrieglijk oogmerk » als een van de bestanddelen van het misdrijf.

Het is volstrekt nodig dat de wetgever in de tekst tot uiting brengt of hij het bedrieglijk opzet al dan niet in de kwalificatie van het misdrijf bedoelt op te nemen.

✱

Artikel 17 bedoelt niet alleen degenen te straffen die de wets- en verordeningsbepalingen overtreden hebben, maar ook hen die, « als commissaris, revisor of onafhankelijk expert », rekeningen hebben goedgekeurd die een overtreding van de voorschriften zouden bevatten. De memorie van toelichting voegt er nog aan toe : « hun penale aansprakelijkheid zal op het spel kunnen staan ook al zou de miskennis van de wetsbepaling niet rechtstreeks betrekking hebben op de rekeningen die ze hebben goedgekeurd ». Dit komt erop neer dat commissarissen, revisoren of onafhankelijke experts de boekhouding in detail moeten nazien alvorens de gegroepeerde of geglobaliseerde rekeningen goed te keuren of te attesteren.

De vraag is of dit menselijkerwijze mogelijk zal zijn in grote en middelgrote ondernemingen. Controle door middel van steekproeven is uitgesloten.

Elles doivent être prises sur avis motivé de la commission des normes comptables; dès lors, si la décision est conforme à l'avis, elle sera censée avoir adopté les motifs exprimés par la commission; si la décision est en sens contraire, elle devra être motivée en la forme pour justifier de sa légalité.

Le principe constitutionnel de l'égalité des Belges devant la loi pourrait être violé si la dérogation accordée à une entreprise constituait pour elle un avantage certain sur le plan de la concurrence commerciale, ne fût-ce que par le biais d'une réduction sensible des frais généraux.

Le contrôle juridictionnel des décisions ne trouvera guère à s'exercer car ces dernières ne recevront aucune publicité et ne pourront donc être attaquées par ceux qui s'estimeraient lésés s'ils en avaient connaissance.

✱

La deuxième phrase de l'article 15 permet également au Ministre des Classes moyennes d'accorder des dérogations à l'application des dispositions réglementaires en faveur des entreprises visées à l'article 12, alinéa 1er, de la loi en projet. Or, cet article 12, alinéa 1er, prévoit que les arrêtés d'exécution ne sont pas applicables aux entreprises que cette disposition détermine. Une dérogation n'est donc pas possible dans ce cas, sauf si l'on envisage le cas des entreprises qui ne seront pas soumises à ces arrêtés d'exécution au moment de l'entrée en vigueur de la loi et qui seraient tenues ultérieurement à les observer par l'effet d'un arrêté royal pris en exécution de l'article 12, alinéa 2. Le texte ci-après proposé tient compte de cette hypothèse.

ART. 17.

Cet article punit d'emprisonnement et d'amende toute contravention aux articles 1er à 11 de la loi en projet ou des arrêtés pris pour leur exécution. Tout fait isolé, tel que l'absence d'inscription d'une opération sera donc punissable.

L'article 574 du Code de Commerce qui définit la banqueroute envisage la situation d'ensemble du failli et une certaine constance dans la méconnaissance des prescriptions légales. Cet article frappe le commerçant qui n'a pas tenu les livres prescrits ou qui les a tenus incomplètement ou irrégulièrement, sans pour autant qu'il y ait fraude.

Le dol n'est donc pas requis dans le cas de la banqueroute simple; il suffit que la faute constituée par une série de négligences soit reconnue.

L'article 17, premier alinéa, du projet n'a pas adopté les termes de l'article 574 du Code de Commerce : « sans néanmoins qu'il y ait fraude ». L'exposé des motifs se réfère aux « peines prévues à l'article 204 des lois coordonnées sur les sociétés commerciales ». Or, les 1°, 2° et 3° de cet article retiennent expressément le but frauduleux comme une des composantes de l'infraction.

Il est indispensable que le législateur exprime dans le texte s'il entend retenir ou non l'intention frauduleuse dans la qualification de l'infraction.

✱

L'article 17 entend punir non seulement ceux qui ont contrevenu aux dispositions légales et réglementaires, mais encore ceux qui, commissaires, réviseurs ou experts indépendants, auront approuvé des comptes qui contiendraient une infraction aux règles prescrites. L'exposé des motifs ajoute que la responsabilité pénale de ces dernières personnes pourra être engagée, « lors même que la connaissance des dispositions légales ne porterait pas directement sur les comptes qu'ils ont approuvés ». Ce qui revient à dire que les commissaires, réviseurs ou experts indépendants doivent vérifier le détail de la comptabilité avant d'approuver ou d'attester les comptes regroupés ou globalisés.

On peut se demander si cette tâche sera humainement possible dans les grandes et moyennes entreprises. La méthode des contrôles par sondages ne pourra être suivie.

Zoals voor de daders zelf zou overigens moeten worden bepaald of het aan commissarissen, revisoren en onafhankelijke experten ten laste gelegde misdrijf bedrieglijk opzet vereist, of het bestaan veronderstelt van een gewone tekortkoming die ligt in een veralgemeende nalatigheid, dan wel of het gaat om een misdrijf dat kan worden gelijkgesteld met die overtredingen waarbij de feiten zelf voldoende grond opleveren voor een misdrijf, los van enige schuld, zoals bij voorbeeld inzake verkeersmisdrijven.

✱

Artikel 19 van het ontwerp strekt tot wijziging van artikel 65, eerste lid, van titel V van boek I van het Wetboek van Koophandel. Dat artikel 65 bepaalt dat wisselagenten en makelaars verplicht zijn een boek te houden dat per blad genummerd, geparafeerd en geïllustreerd is, waarin zij dag na dag en in de volgorde van de datums ... de voorwaarden aantekenen van alle verrichtingen die door hun tussenkomst geschieden.

Het ontwerp wil aan wisselagenten een zelfde boekhouding opleggen als aan grote ondernemingen, zonder dat zij mogen werken volgens de eenvoudiger methodes die voor kleine en middelgrote ondernemingen zijn toegestaan in de artikelen 5 en 12, eerste lid, van het ontwerp.

De wijziging welke het ontwerp invoert, laat het woord « makelaar » wegvallen. Ofschoon het opschrift van titel V van het Wetboek van Koophandel luidt : « Handelsbeurzen, wisselagenten en makelaars », verhindert niets dat sommige artikelen alleen gelden voor een van beide categorieën van handelaars op wie titel V betrekking heeft.

De weglating van het woord « makelaars » heeft tot gevolg dat goederenmakelaars zich zullen moeten gedragen naar de algemene regelen van hoofdstuk I van de ontwerp-wet, en eventueel in aanmerking zullen kunnen komen voor de regeling van artikel 5 of voor die van artikel 12, eerste lid.

Afgezien van de hiervoren gemaakte opmerkingen, die de Regering voor een keuze stellen, geeft de Raad van State een aantal vormwijzigingen in overweging.

In de Franse benaming van een orgaan of van een instelling wordt in de regel alleen het eerste woord met een hoofdletter geschreven. Bijgevolg schrijven men :

- ... « Conseil des ministres » ...;
- ... « Conseil supérieur des classes moyennes » ...;
- ... « Conseil central de l'économie » ...

✱

Wat de indeling van het ontwerp in hoofdstukken en wat de inhoud van die hoofdstukken betreft, ware het logischer de artikelen 20 en 21, die het Wetboek van Koophandel wijzigen, onder te brengen in hoofdstuk II, waarvan het opschrift zou worden : « Wijzigingen van het Wetboek van Koophandel ».

In dat hoofdstuk zou een nieuw artikel moeten worden ingevoegd waarbij in artikel 441, 2°, van het Wetboek van Koophandel de woorden « de registers die tot nakoming van de artikelen 8 en 9 van het Wetboek van Koophandel zijn gehouden » worden vervangen door de woorden « de boeken en het register vereist door hoofdstuk I van de wet van ... op de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen ».

Dit brengt mede dat de artikelen van het ontwerp vernummerd en de verwijzingen aangepast moeten worden.

✱

Andere wijzigingen, die alleen de vorm betreffen, blijken genoegzaam uit de hierna voorgestelde teksten :

« ...

Artikel 1. — Aan de bepalingen van dit hoofdstuk zijn onderworpen en in die bepalingen worden « ondernemingen » genoemd : de natuur-

Par ailleurs, comme pour les auteurs eux-mêmes, il y aurait lieu de déterminer si l'infraction punissable retenue à charge des commissaires, reviseurs, experts indépendants requiert une intention frauduleuse, l'existence d'une simple faute résidant dans une négligence généralisée ou s'il s'agit d'un délit assimilable au régime des contraventions où la matérialité des faits suffit à asseoir l'infraction indépendamment de toute faute, comme par exemple en ce qui concerne les délits en matière de roulage.

✱

L'article 19 du projet tend à modifier l'article 65, alinéa 1er, du titre V du livre 1er du Code de Commerce. Aux termes de cet article 65, les agents de change et courtiers sont tenus d'avoir un livre, coté, paraphé et visé, dans lequel ils consignent jour par jour et par ordre de dates, ... les conditions de toutes les opérations faites par leur intermédiaire.

Le projet entend imposer aux agents de change la tenue d'une comptabilité semblable à celle qui est prévue pour les grandes entreprises, sans pouvoir adopter les méthodes plus simples prévues pour les petites et moyennes entreprises par les articles 5 et 12, alinéa 1er, du projet.

La modification prévue par le projet fait disparaître du texte le mot « courtier ». Bien que le titre V du Code de Commerce porte l'intitulé : « Des bourses de commerce, agents de change et courtiers », rien ne s'oppose à ce que certains articles ne s'appliquent qu'à une des deux catégories de commerçants que le titre V concerne.

De la suppression du mot « courtiers », il s'ensuit que les courtiers en marchandise devront se conformer aux règles générales prévues par le chapitre 1er de la loi en projet et qu'ils pourront éventuellement bénéficier du régime de l'article 5 ou de celui de l'article 12, alinéa 1er.

Indépendamment des observations ci-dessus qui contiennent une option sur laquelle le Gouvernement aura à prendre position, le Conseil d'Etat propose d'apporter au projet quelques modifications de forme.

D'une manière générale, les dénominations d'organe ou d'organisme ne prennent qu'une majuscule en tête du premier mot. On écrit dès lors :

- ... « Conseil des ministres » ...;
- ... « Conseil supérieur des classes moyennes » ...;
- ... « Conseil central de l'économie » ...

✱

En ce qui concerne la division du projet en chapitres et le contenu de ceux-ci, il apparaît logique de placer les articles 20 et 21, qui modifient le Code de Commerce, dans le chapitre II, dont l'intitulé deviendrait : « Modifications du Code de Commerce ».

Dans ce chapitre, il conviendrait d'insérer un nouvel article remplaçant dans l'article 441, 2°, du Code de Commerce, les mots : « les registres tenus en exécution des articles 8 et 9 du Code de Commerce » par les mots : « les livres et le registre exigés par le chapitre 1er de la loi du ... sur la comptabilité et les comptes annuels des entreprises ».

De ce fait, la numérotation des articles et les références devraient être adaptées.

✱

D'autres modifications de pure forme ressortent suffisamment des textes proposés ci-après :

« ...

Article 1er. — Sont soumis aux dispositions du présent chapitre, et y sont dénommés « entreprises » : les personnes physiques ayant qualité

lijke personen die handelaar zijn, de handelsvennootschappen en vennootschappen met handelsvorm en de openbare instellingen welke verbintenissen door de wet als handelsverbintenissen worden beschouwd.

Voor natuurlijke personen en rechtspersonen naar buitenlands recht is de toepassing van dit hoofdstuk echter beperkt tot de werkzaamheden van de filialen en bedrijfszetels welke zij in België hebben gevestigd. De boekhouding met betrekking tot die filialen of die zetels moet in België worden gevoerd.

Artikel 2. — Onverminderd de bijzondere bepalingen die voor haar gelden, moet elke onderneming een aan aard en omvang van haar werkzaamheden aangepaste boekhouding voeren.

Artikel 3. — De boekhouding van rechtspersonen moet zonder uitzondering bevatten en vermelden, enerzijds de geldtransacties, tegoeden en schulden, alsook de borgstellingen, inpandgevingen en verleende hypotheek, anderzijds alle verbintenissen die op termijn een financiële terugslag kunnen hebben. De boekhouding van natuurlijke personen die handelaar zijn, moet dezelfde gegevens bevatten wanneer deze op de handelswerkzaamheden betrekking hebben, met afzonderlijke vermelding van de aan die werkzaamheden bestede middelen.

Indien een zelfde onderneming duidelijk van elkaar onderscheiden economische werkzaamheden uitoefent, moet voor elk van die werkzaamheden een afzonderlijk stel boeken en rekeningen worden gehouden, met vermelding van de eigen middelen die aan elke werkzaamheid zijn besteed.

Een afzonderlijk stel boeken en rekeningen moet worden gehouden voor de werkzaamheden die in tijdelijke handelsvereniging of voor gemeenschappelijke rekening worden uitgeoefend.

Artikel 4. — Elke boekhouding wordt gevoerd aan de hand van een stel boeken en rekeningen overeenkomstig de gebruikelijk regelen van de dubbele boekhouding.

De verrichtingen worden van dag tot dag, getrouw en volledig, ingeschreven hetzij in één enkel dagboek, hetzij in een stel speciale hulpdagboeken; in het laatste geval worden alle in de speciale dagboeken opgenomen gegevens, met vermelding van de verschillende betrokken rekeningen, gecentraliseerd in één centralisatieboek.

Het centraliseren geschiedt ten minste eens per maand; het geschiedt ten minste eens per kwartaal wanneer de speciale hulpdagboeken door de onderneming overeenkomstig artikel 8 aan de bevoegde overheden zijn voorgelegd om per blad genummerd, geparafeerd en geïmprimeerd te worden.

De in de boeken opgetekende gegevens worden stelselmatig in de rekeningen getransponeerd.

De geopende rekeningen worden gepreciseerd in een boekhoudkundig plan dat aan de werkzaamheid van de onderneming aangepast is.

De Koning bepaalt de inhoud en de inrichting van een als minimum geldend genormaliseerd boekhoudkundig plan. Hij kan bepalen wat er in het genormaliseerde plan opgenomen rekeningen moeten bevatten en hoe zij werken.

Artikel 5. — De handelaars die natuurlijke personen, vennootschappen onder gemeenschappelijke naam of vennootschappen bij wijze van eenvoudige geldschieting zijn, en wier omzetcijfer een bij koninklijk besluit bepaald bedrag niet overschrijdt, hoeven geen boekhouding volgens de voorschriften van artikel 4 te voeren op voorwaarde dat zij dag na dag, getrouw en volledig, ten minste drie speciale dagboeken houden op een zodanige wijze dat in bijzonderheden kunnen worden gevolgd :

1° in het eerste, thesaurieboek genaamd, de dagelijkse transacties en de dagelijkse saldi van de beschikbare middelen in contanten of op rekening, met op de kant aantekening van het voorwerp van de verrichtingen en met speciale vermelding van de geldopnemingen die niet voor de behoeften van hun handel zijn verricht;

2° in het tweede, inkoopboek genaamd, de aankoop- en invoerverrichtingen en de ontvangen diensten, met op de kant aantekening van het bedrag, de wijze en de datum van de desbetreffende betalingen;

de commerçant, les sociétés commerciales ou à forme commerciale et les organismes publics dont les engagements sont réputés commerciaux par la loi.

Toutefois, pour les personnes physiques et morales de droit étranger, l'application du présent chapitre est limitée aux activités des succursales et des sièges d'opérations qu'elles ont établi en Belgique. La comptabilité relative à ces succursales ou à ces sièges doit être tenue en Belgique.

Article 2. — Sans préjudice aux dispositions particulières qui la concernent, toute entreprise doit tenir une comptabilité appropriée à la nature et à l'étendue de ses activités.

Article 3, alinéa 1er. — La comptabilité des personnes morales doit comprendre et mentionner sans exception, d'une part les mouvements de fonds, les avoirs, les dettes, ainsi que les cautionnements, nantissements et hypothèques consentis, d'autre part tous les engagements pouvant avoir à terme une incidence financière. La comptabilité des personnes physiques ayant la qualité de commerçant doit couvrir les mêmes éléments lorsque ceux-ci concernent les activités commerciales, tout en mentionnant distinctement les avoirs affectés à ces activités.

...

Article 5. — ...

1° dans le premier, appelé livre de trésorerie ...;

2° dans le deuxième, appelé livre d'entrée, les achats et les importations effectués et les prestations reçues, émargés du montant, du mode et de la date des paiements qui s'y rapportent;

3° in het derde, verkoopboek genaamd, de verkoop- en uitvoerverrichtingen en de geleverde diensten, met op de kant aantekening van het bedrag, de wijze en de datum van de desbetreffende incasseringen, alsook de opnemingen in natura die niet voor de behoeften van hun handel zijn verricht.

Artikel 6. — Elke boeking geschiedt aan de hand van een gedagtekend verantwoordingsstuk, waarnaar het verwijst.

Verkoopverrichtingen en dienstverleningen in het klein waarvoor geen factuur vereist is, mogen worden opgenomen in globale per dag opgemaakte stukken, die als zodanig worden ingeschreven.

De originele verantwoordingsstukken of afschriften ervan moeten gedurende tien jaar bewaard en methodisch gerangschikt worden.

Artikel 7. — Elke onderneming doet ten minste eenmaal per jaar, met goede trouw en voorzichtigheid, de opnemingen, verificaties, onderzoeken en ramingen die nodig zijn om op de gekozen datum een volledige inventaris op te maken van haar tegoeden, van haar zakelijke rechten en van haar schuldverplichtingen van enigerlei aard, van haar schulden en verbintenissen van enigerlei aard met betrekking tot haar werkzaamheid alsook van de actieve en passieve middelen welke zij daaraan heeft besteed. Deze inventaris volgt dezelfde indeling als het boekhoudkundig plan van de onderneming.

Nadat de rekeningen in overeenstemming zijn gebracht met de gegevens van de inventaris, worden zij samengevat in een beschrijvende staat die de jaarrekeningen vormt.

Die jaarrekeningen en de inventarisstukken tot staving ervan worden overgeschreven in een register; de stukken die wegens hun omvang bezwaarlijk kunnen worden overgeschreven, worden in het register samengevat en erbij gevoegd.

De Koning kan maatstaven voor de inventarisraming alsook de vorm van de jaarrekeningen voorschrijven.

Artikel 8. — § 1. Het ene dagboek, het ene centralisatieboek of de drie dagboeken bedoeld in artikel 5, alsook het register bedoeld in artikel 7, derde lid, worden in de gewone vorm en zonder kosten per blad genummerd, geparafeerd en gevisieerd, hetzij door een griffier van de rechtbank van koophandel, hetzij door de burgemeester, een schepen of een daartoe gemachtigd gemeenteambtenaar.

De paraaf mag worden vervangen door het zegel van de rechtbank of van het gemeentebestuur.

De per blad genummerde boeken worden van een identificatieteken voorzien en vormen een doorlopende reeks. De processen-verbaal van nummering en parafering vermelden dat identificatieteken en verwijzen naar het proces-verbaal betreffende het vorige boek.

§ 2. De speciale hulpdagboeken bedoeld in artikel 4, tweede lid, worden in boekvorm, losbladig of op enig ander geschikt materiaal gehouden.

§ 3. De Koning kan de in § 1 voorgeschreven formaliteiten inzake nummering, parafering en visum ofwel wijzigen ofwel vervangen door andere maatregelen die de regelmatigheid, de volledigheid en de materiële continuïteit van de boeken waarborgen.

Artikel 9. — § 1. De boeken en registers worden gehouden in de volgorde van de datums, zonder enig wit vak of enige leemte. In geval van verbetering moet de oorspronkelijke inschrijving leesbaar blijven.

§ 2. De ondernemingen moeten hun boeken en registers bewaren gedurende tien jaar, te rekenen van de eerste januari van het jaar dat op het afsluiten ervan volgt. Van de boeken en registers bedoeld in artikel 8, § 1, moet het origineel, van de andere boeken moet het origineel of een afschrift bewaard worden.

Artikel 10. — De Koning bepaalt de vorm van de balansen en winst- en verliesrekeningen die krachtens de wet moeten worden neergelegd of bekendgemaakt. Hij bepaalt ook de inhoud van de bijlage die met de balans neergelegd en bekendgemaakt moet worden.

3° dans le troisième, appelé livre de sortie, les ventes, les exportations et les prestations fournies, émargées du montant, du mode et de la date des encaissements qui s'y rapportent ainsi que les prélèvements en nature autres que pour les besoins de leur commerce.

Article 7, alinéa 1er. — Toute entreprise procède, une fois l'an au moins, avec bonne foi et prudence, aux opérations de relevé, de vérification, d'examen et d'évaluation nécessaires pour établir à la date choisie un inventaire complet de ses avoirs, de ses droits réels et des droits de créance de toute nature, de ses dettes et obligations de toute nature relatifs à son activité ainsi que des moyens actifs et passifs qu'elle y a affectés. Cet inventaire est ordonné de la même manière que le plan comptable de l'entreprise.

...

Artikel 11. — De Koning kan :

1° de handelsvennootschappen verplichten tot het opmaken en bekendmaken van geconsolideerde rekeningen, en regelen stellen met betrekking tot die rekeningen;

2° de door hem op grond van artikel 4, zesde lid, van artikel 7, vierde lid, en van de artikelen 10 en 11, 1°, vastgestelde regelen naar gelang van de bedrijfstakken of economische sectoren aanpassen volgens hun eigen kenmerken. Hij kan die regelen ook aanpassen aan de in artikel 12, eerste lid, bedoelde ondernemingen waarop ze toepasselijk mochten worden gemaakt uit kracht van een besluit, vastgesteld ter uitvoering van artikel 12, tweede lid.

Artikel 12. — De besluiten vastgesteld ter uitvoering van artikel 4, zesde lid, van artikel 7, vierde lid, en van de artikelen 10 en 11, 1°, zijn niet van toepassing op de ondernemingen die jaarlijks gemiddeld niet meer dan (...) werknemers in dienst hebben, voor zover ... (voorts zoals in het ontwerp) ...

De Koning kan, op advies van de Hoge Raad voor de Middenstand, de in het vorige lid vermelde cijfers wijzigen. Die wijziging kan verschillen naar gelang van de inhoud van de in het vorige lid bedoelde besluiten, de rechtsvorm van de onderneming en de aard van haar economische werkzaamheid.

Artikel 13. — Koninklijke besluiten ter uitvoering van deze wet worden vastgesteld na overleg in Ministerraad.

Wanneer zij van toepassing zijn op de ondernemingen vermeld in artikel 12, eerste lid, worden zij vastgesteld op advies van de Hoge Raad voor de Middenstand.

Besluiten ter uitvoering van artikel 11, 2°, worden vastgesteld op advies van de betrokken bedrijfsraad of, bij ontstentenis daarvan, op advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.

Artikel 14. — De Koning stelt een commissie voor boekhoudkundige normen in; deze heeft tot taak :

1° de Regering op dezer verzoek of op eigen initiatief te adviseren;

2° de leer van het boekhouden uit te werken en de beginselen van een regelmatige boekhouding te formuleren via adviezen of aanbevelingen;

3° op verzoek van de in dit hoofdstuk bedoelde ondernemingen en van boekhoudkundigen en bedrijfsrevisoren, advies te verstrekken in verband met de toepassing van deze wet of van de ter uitvoering ervan vastgestelde besluiten.

Artikel 15. — De Minister van Economische Zaken kan in speciale gevallen en op het met redenen omkleed advies van de commissie voor boekhoudkundige normen, toestaan dat wordt afgeweken van de regelen vastgesteld op grond van artikel 4, zesde lid, van artikel 7, vierde lid, en van de artikelen 10 en 11, 1°. Deze bevoegdheid wordt op dezelfde wijze door de Minister van Middenstand uitgeoefend ten aanzien van de in artikel 12, eerste lid, bedoelde ondernemingen waarop die regelen toepasselijk mochten worden gemaakt uit kracht van een koninklijk besluit, vastgesteld ter uitvoering van artikel 12, tweede lid. De commissie wordt in kennis gesteld van de beslissing van de Minister.

Artikel 16. — De artikelen 10 tot 15 van deze wet en de besluiten vastgesteld ter uitvoering van de artikelen 4, zesde lid, en 7, vierde lid, zijn niet van toepassing op kredietinstellingen die door of krachtens een bijzondere wet zijn opgericht, op door die instellingen erkende kredietverenigingen, op banken, op private spaarkassen, op ondernemingen die onder hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 en op ondernemingen die onder het koninklijk besluit nr. 64 van 10 november 1967 vallen.

Artikel 17. — Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig frank tot tienduizend frank of met een van die straffen alleen worden gestraft de handelaars natuurlijke personen en de beheerders, zaakvoerders, bestuurders of procuratiehouders van rechtspersonen die de bepalingen van de artikelen 1 tot 11 of van de ter uitvoering ervan genomen besluiten overtreden.

Article 11. — ...

2° adapter les règles qu'il arrête en application de l'article 4, alinéa 6, de l'article 7, alinéa 4, et des articles 10 et 11, 1°, selon les branches d'activités ou secteurs économiques, en fonction de leurs particularités propres. Il peut aussi les adapter aux entreprises visées à l'article 12, alinéa 1er, auxquelles ces règles seraient rendues applicables par l'effet d'un arrêté pris en exécution de l'article 12, alinéa 2.

Article 12. — Les arrêtés pris en exécution de l'article 4, alinéa 6, de l'article 7, alinéa 4 et des articles 10 et 11, 1°, ne sont pas ...

Article 15. — Le Ministre des Affaires économiques peut autoriser, dans les cas spéciaux et moyennant l'avis motivé de la commission des normes comptables, des dérogations aux règles arrêtées en vertu de l'article 4, alinéa 6, de l'article 7, alinéa 4, et des articles 10 et 11, 1°. Ce pouvoir est exercé, dans les mêmes formes, par le Ministre des Classes moyennes en ce qui concerne les entreprises visées à l'article 12, alinéa 1er, auxquelles les règles seraient rendues applicables par l'effet d'un arrêté royal pris en exécution de l'article 12, alinéa 2. La commission est informée de la décision du Ministre.

...

Article 17. — ... ajouter à l'alinéa 2, les mots « commissaire-reviseur », après le mot « commissaire ».

...

Met dezelfde straffen worden gestraft zij die als commissaris, commissaris-revisor ... (voorts zoals in het ontwerp) ... wanneer de bepalingen van de artikelen 1 tot 11 of van de ter uitvoering ervan genomen besluiten zijn miskend.

De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, zijn van toepassing op de in dit artikel bepaalde misdrijven.

De rechtspersonen zijn burgerrechtelijk aansprakelijk voor het betalen van de geldboeten waartoe hun beheerders, zaakvoerders, bestuurders, procuratiehouders of aangestelden krachtens dit artikel veroordeeld zijn.

Artikel 18 en volgende

... (Te redigeren met inachtneming van de terminologie van het Wetboek van Koophandel) ...

Artikel ... (art. 23 van het ontwerp).

Opgeheven worden :

1° ... (zoals in het ontwerp) ...;

2° artikel 2, § 4, vierde lid, van de wet van 22 januari 1945 betreffende de economische reglementering en de prijzen, gewijzigd bij de wet van 30 juli 1971.

Artikel ... (art. 24 van het ontwerp).

Deze wet treedt in werking de eerste januari volgend op het begin van de tweede maand nadat zij in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt.

De artikelen 7, vierde lid, 10, 12 tot 18 en 22 treden echter in werking een maand nadat deze wet in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt.

Gegeven te Brussel, de

Van Koningswege :

... »

De Kamer was samengesteld uit :

De heren CH. SMOLDERS, voorzitter van de Raad van State; A. DEPONDY en J. van den BOSSCHE, staatsraden; FR. RIGAUX en FR. DE KEMPENEER, bijzitters van de afdeling wetgeving; E. VAN VYVE, afdelingsgriffier.

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer A. DEPONDY.

Het verslag werd uitgebracht door de heer G. PIQUET, eerste auditeur.

De Griffier,
E. VAN VYVE.

De Voorzitter,
CH. SMOLDERS.

Article 23. — Sont abrogés :

1° ...

2° l'article 2, § 4, alinéa 4, de la loi sur la réglementation économique et les prix, modifié par la loi du 30 juillet 1971.

La Chambre était composée de :

MM. CH. SMOLDERS, président du Conseil d'Etat; A. DEPONDY et J. van den BOSSCHE, conseillers d'Etat; FR. RIGAUX et FR. DE KEMPENEER, assesseurs de la section de législation; E. VAN VYVE, greffier de section.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. A. DEPONDY.

Le rapport a été présenté par M. G. PIQUET, premier auditeur.

Le Greffier,
E. VAN VYVE.

Le Président,
CH. SMOLDERS.